

Vývoj na globálních trzích a bezpečnostní hrozby v Evropské unii

Alexei Andreev

Bakalářská práce
2016

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

nascannované zadání s. 1

nascannované zadání s. 2

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl jsem seznámen s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití, jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tématem této bakalářské práce je vývoj na globálních trzích a bezpečnostní hrozby pro Evropskou unii. Cílem práce je analýza současné situace na globálních trzích a bezpečnostní situace ve světě a v Evropské unii a diskuze o problematice provázanosti globálních trhů a bezpečnostních hrozeb. Globalizace je jevem na jednu stranu pozitivním a přínosným, ale existují i určitá rizika spojená s propojenosti světových trhů. Tato rizika ohrožují bezpečnost jednotlivých států a jiných subjektů světové ekonomiky. Mezi ně patří vliv nadnárodních korporací, přesun moc od národních vlád k nadnárodním organizacím, soustředění moci, otázky ekonomické a technologické nerovnosti atd. Součástí práce jsou scénáře, které popisují možné varianty vývoje v budoucnosti a hrozby pro bezpečnost Evropské unie a světa, spojené s tímto vývojem.

Klíčová slova: Evropská unie, bezpečnost, bezpečnostní hrozby, globální trhy, scénáře vývoje.

ABSTRACT

The topic of this thesis is the development of global markets and security threats for the European Union. The aim is to analyze the current situation on global markets and the security situation in the world and in the European Union and discuss the interconnectedness of global markets and security threats. Globalization is a phenomenon on the one hand, positive and beneficial, but there are some risks associated with the interconnectedness of world markets. These risks are a threat for the security of individual states and other entities of the world economy. These include the impact of multinational corporations, power shift from national governments to multinational organizations, the concentration of power, questions of economic and technological inequality, etc. Part of thesis is dedicated to scenarios that describe possible variants of future development and the development of security threats for the European Union and the world associated with it.

Keywords: European Union, security, security threats, global markets, development scenarios.

Poděkování:

Rád bych poděkoval vedoucí mé bakalářské práce Ing. et Ing. Kateřině Sulovské za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 GLOBALIZACE	12
1.1 VYMEZENÍ POJMU GLOBALIZACE.....	12
1.2 VÝHODY A NEVÝHODY GLOBALIZACE	16
1.2.1 VÝHODY GLOBALIZACE.....	16
1.2.2 NEVÝHODY GLOBALIZACE	17
1.3 POSTAVENÍ EVROPSKÉ UNIE.....	17
2 EKONOMICKÁ GLOBALIZACE	21
2.1 VÝVOJ NA GLOBÁLNÍCH TRZÍCH	21
2.2 NADNÁRODNÍ KORPORACE	24
2.3 TRHY VÝROBKŮ A SLUŽEB	26
2.4 TRHY KAPITÁLŮ	30
2.5 TRHY PRÁCE.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	39
3 CÍLE PRÁCE	40
4 BEZPEČNOSTNÍ HROZBY VE SVĚTĚ A V EU	41
4.1 BEZPEČNOST A BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE.....	41
4.2 AKTUÁLNÍ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY VE SVĚTĚ A EU.....	42
5 VLIV VÝVOJE GLOBÁLNÍCH TRHŮ NA BEZPEČNOSTNÍ HROZBY V EU	49
5.1 PROVÁZANOST GLOBÁLNÍCH TRHŮ A BEZPEČNOSTNÍCH HROZEB	49
5.2 VÝZVY PRO BEZPEČNOST EU V PROCESU GLOBALIZACE	52
6 DISKUZE A VÝHLED DO BUDOUCNOSTI	56
6.1 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ SITUACE V EVROPSKÉ UNII.....	56
6.2 SCÉNÁŘE	56
6.2.1 POZITIVNÍ SCÉNÁŘ	56
6.2.2 NEUTRÁLNÍ SCÉNÁŘ.....	57
6.2.3 KATASTROFICKÝ SCÉNÁŘ.....	59
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	67
SEZNAM OBRÁZKŮ	68
SEZNAM TABULEK.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Pojem globalizace se v současné době používá velmi často, protože globalizace působí téměř na všechny oblasti činnosti člověka. Vzdálenosti se kvůli zrychlování dopravy a komunikace zmenšují, globalizují se finanční trhy, trhy výrobků a služeb. Na jejich základě vyrůstají silné korporace, které mohou zpětně ovlivňovat situaci na světových trzích. Globalizace a liberalizace trhů práce přináší nárůst migrace pracovníků mezi státy a mezi kontinenty. Změna postavení jednotlivých států a vzájemná závislost ostatních zemí a světových trhů může vést ke zvýšení úrovně bezpečnostních hrozeb.

Tématem této bakalářské práce je vývoj na globálních trzích a bezpečnostní hrozby v EU, které se považují za velmi aktuální. Práce se bude věnovat analýze situace na globálních trzích a jejímu vlivu na bezpečnostní situaci v Evropské unii. Mimo jiné cílem je odpovědět na otázky: ovlivňují noví velcí světoví hráči jako Čína a Indie bezpečnostní situaci v Evropské unii a jak? A zda existují nějaké hrozby ze strany nadnárodních korporací?

Bezpečnost má mnoho tváří – od ekonomické a politické po ekologickou a sociální. Vztah mezi globálními trhy a bezpečností je oboustranný. Očekávání subjektů na trhu ovlivňuje jejich vývoj, na tyto očekávání bezprostředně působí i bezpečnostní situace, která je zpětně ovlivněna situací na trzích.

Hlavním cílem práce je analýza současné situace na globálních trzích a bezpečnostní situace ve světě a v Evropské unii a diskuze o problematice provázanosti globálních trhů a bezpečnostních hrozeb. Dílčími cíli bude zhodnocení aktuální bezpečnostní situace ve světě a v EU a tvorba scénářů pro možné trendy vývoje na následujících pět let.

Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části, ke které patří první dvě kapitoly, je provedena analýza literatury a trendů na mezinárodních trzích. V první kapitole je vymezen pojem globalizace, formulovány jsou její výhody a nevýhody a hlavní problémy. Pozice Evropské unie jako globálního hráče bude také zmíněna v rámci této kapitoly. Druhá kapitola je věnována ryze ekonomické globalizaci, vývoji na globálních trzích, nadnárodním korporacím a situaci na dílčích světových trzích – trhu výrobků a služeb, trhu kapitálu a trhu práce. K praktické části práce patří třetí až pátá kapitola. Bezpečnostní hrozby ve světě a EU jsou tématem třetí kapitoly. Vliv vývoje globálních trhů na bezpečnostní hrozby obecně a v EU bude popsán v rámci čtvrté

kapitoly. Pátá kapitola je věnována diskuzi a vytvoření scénářů vývoje bezpečnostní situace v Evropě v bezprostřední budoucnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GLOBALIZACE

1.1 Vymezení pojmu globalizace

Pojem globalizace vznikl relativně nedávno. Předpokládá se, že ho k popisu vývoje ekonomiky poprvé použil americký ekonom Theodore Levit v roce 1985. Nyní se tento pojem používá k charakteristice vývoje různých oblastí světové ekonomiky a mezinárodních vztahů [16, s. 9].

Ve velmi široké definici se globalizace dá definovat jako "*mnohórovňový proces dynamických změn, při nichž klesá význam geografických vzdáleností a naopak se zvyšuje propojenost a závislost světa.* [4, s. 60]" Zvláště zajímavá definice globalizace, která klade důraz na vzájemné vazby je vypracovaná profesorem Jill Blackmore v roce 2000, kde ona popisuje globalizaci jako "zvýšenou ekonomickou, kulturní, environmentální a sociální vzájemnou závislost a nové nadnárodní finanční a politické formace vyplývající z pohybu kapitálu, pracovních sil a informace" [31, s. 133].

Proces globalizace se dá rozdělit na několik etap [24, s. 13]:

- Globalizace 1.0, která začala v roce 1492 s objevením Ameriky. Jejím specifíkem byla snaha států získat moc nad zámořskými územími, vytvořit kolonie, ze kterých by se daly těžit potřebné zdroje.
- Globalizace 2.0, z počátku 19. století (průmyslová revoluce), kdy narůstaly vztahy se zahraničím, byly osídlovány Austrálie a Nový Zéland. Friedman charakterizuje danou etapu jako éru, kdy se svět i nadále "zmenšoval", kdy nadnárodní společnosti vstoupili na globální trhy zboží a práci, a technologické inovace i nadále snižovali dopravní, komunikační a výrobní náklady. [32, s. 9 - 11]
- Globalizace 3.0, začala cca v roce 2000 a pokračuje ve 21. století. Po ukončení studené války nastal čas na spolupráci. Velkou změnou se stal internet, který způsobil revoluci na obchodní aréně, vytvořil zcela nový virtuální trh a umožnil expanzi tohoto trhu mimo fyzické a geografické hranice. Internet samozřejmě umožnil vznik elektronického obchodu, zrychlil výměnu dat. Firmy získaly možnost outsourcingu některých činností a tím se zvýšila konkurenceschopnost podniků z méně rozvinutých zemí, který mají nižší náklady na pracovní sílu. Globalizace

je nyní součástí osobního života člověka. Lidé mohou cestovat, stěhovat do jiných zemí kvůli práci a rodině, mají možnost nakupovat v různých zemích světa a investovat na zahraničních trzích.

Internacionalizace, transnacionalizace a integrace jsou vůči globalizaci v podřízeném postavení. Internacionalizace je chápána jako šíření aktivity přes hranice zemí.

Hlavními oblastmi, ve kterých se globalizace projevuje, jsou hlavně [19, s. 93]:

- mezinárodní obchod,
- doprava,
- transnárodní korporace,
- mezinárodní toky kapitálu,
- mezinárodní pohyb pracovní síly.

Globalizace je procesem, který zahrnuje ekonomickou, politickou, kulturní a náboženskou integraci a unifikaci. V podstatě jde o sjednocování všech oblastí života člověka napříč zeměmi. Mění se struktura světového hospodářství, které přestává být součtem národních hospodářství, spojených rozdílnými trhy práce, ekonomickými a politickými vztahy. Nový světový trh je souhrn ekonomik na základě transnacionalizace a regionalizace. Na tomto základě se formuje jednotná tržní ekonomika (geoekonomika) a její infrastruktura. Zaniká výrazná suverenita států, které dříve byly samostatnými hráči v mezinárodních vztazích a nyní působí v rámci společných politik a mezinárodních seskupení.

"Proces globalizace představuje celosvětové vyústění modernizačních tendencí. Globalizace je tou nejpřímější odpovědí na výzvy teorií modernizace. Je to však odpověď, která se s obsahy teorií modernizace v mnoha podstatných bodech nekryje, a nejednou vede dokonce k důsledkům, jež tyto teorie ani v nejmenším nepředjímaly.

Proces globalizace radikálně proměňuje nejen sociálno v širším smyslu makrosystému společnosti, ale výrazně zasahuje také do obsahu sociálno ve smyslu vztahů vzájemné ochrany. Je známou a často zdůrazňovanou skutečností, že v důsledku globalizace přestává společnost fungovat na půdorysu národního státu, přestává s ním splývat ve společných hranicích a na její místo nastupuje „světová společnost“, která ovšem existuje bez světového státu a bez světové vlády." [15, s. 121]

Hlavním efektem toho je celosvětový systém rozdělení práce, migrace (a zpravidla jako následek koncentrace) v měřítku celé planety kapitálu, pracovní síly, průmyslových zdrojů,

standardizace národní legislativy v souladu s mezinárodními požadavky, ekonomické a technologické procesy a také sblížení a splynutí kultur různých zemí světa. Globalizace je procesem objektivním a systematickým a ovlivňuje všechny sféry života společnosti. Svět se stává více a více propojený a současně závislý na všech jeho subjektech. Se zvýšením počtu a typů integrovaných prvků se zvyšuje počet společných problémů.

Na původ a příčinu globalizace mají různí odborníci různé názory. Pro historiky proces globalizace je jednou z etap vývoje kapitalismu. Pro ekonomy se globalizace nejvíce projevila při transnacionalizaci finančních trhů. Politologové upřednostňují rozšíření demokratického řádu v národních státech. Kulturologové upozorňují na to, že globalizace byla podpořena westernizací kultury, včetně americké ekonomické a kulturní expanze (za studené války se objevil výraz "soft power"). Odlišují se i politická a ekonomická dimenze globalizace. Jako subjekt globalizace vystupuje regionalizace, vznik seskupení států, které mají společné zájmy. Tyto regionální organizace a seskupení tvoří světová centra ekonomického a technologického rozvoje.

Pro měření hloubky globalizace byl vytvořen index globalizace, který zkoumá čtyři dimenze života států [24, s. 14]:

- ekonomickou integraci (mezinárodní obchod, přímé zahraniční investice),
- osobní kontakt (mezinárodní turistika, mezinárodní telekomunikační provoz, platby zaměstnancům do zahraničí, mezinárodní převody peněz),
- technologická propojenost (počet uživatelů internetu, počet internetových hostitelských serverů a jejich zabezpečení),
- politická angažovanost (členství země v mezinárodních organizacích, příspěvky Organizace spojených národů, počet multilaterálních smluv, účast na humanitárních misích, apod.)

Z pohledu teorie bezpečnosti na globálních trzích je docela zajímavý pohled Anthony Giddense na proces globalizace a její čtyři dimenze [33, s. 70-78]:

- první dimenzi globalizace podle Giddense je světová kapitalistická ekonomika. *"Hlavními tahouny světové ekonomiky a největšími mocnostmi z pohledu globalizace jsou kapitalistické státy - státy, ve kterých kapitalistický ekonomický podnik je hlavní formou výroby"* [33, s. 70-71]. Hospodářská politika těchto států je docela komplexní, obsahuje mnoho různých forem a nástrojů regulace ekonomické činnosti, však její

institucionální uspořádání by mělo dodržovat základ "izolace" ekonomického pohledu od politického. Takové uspořádání nechává široký prostor pro globální činnost obchodních korporací, které mají domovskou základnu v dané zemi, ale mohou vyvíjet další svoje aktivity v jiných regionech. Největší nadnárodní společnosti dnes mají rozpočty větší než některé země, právě proto se vytváří nátlak na to, aby tyto korporace nejednali v rozporu se státními zájmy a nesoupeřili se státy - zvláště důležité zde jsou faktory teritoriality a řízení prostředků násilí. Vliv jakéhokoli daného státu v rámci globálního politického řádu je silně podmíněn úrovní bohatství tohoto státu a jeho vojenskou silou. [33, s. 70-71]

- systém národních států je druhou dimenzí globalizace podle Anthony Giddense. Samotná existence suverenity státu by měla být uznávána a autonomie uvnitř území by měla být zachována a přiznaná uznáním hranic jiných států [33, s. 72-74].
- třetí dimenze je vymezená světovým vojenským řádem. V důsledku rozvoje moderní výzbroje i ty hospodářské slabé země třetího světa jsou vojensky silné. Během studené války byl vybudovaný bipolární systém vojenských aliancí skutečně v globálním měřítku. V důsledku globalizace světové síly lokální konflikty se mohou stát příčinou konfliktů globálních, to vidíme na příkladu dvou světových válek.
- čtvrtá dimenze globalizace se týká průmyslového rozvoje. „Nejzřetelnějším aspektem je expanze globální (mezinárodní) dělby práce, která zahrnuje rozlišování mezi více a méně rozvinuté oblastí na světě. Moderní průmysl je vnitřně založen na dělbě práce, a to nejen na úrovni pracovních úkolů, ale na regionální specializaci, pokud jde o typ průmyslu, dovedností a produkci surovin“. [33, s. 74]. Dopad industrialismu není omezen jen na výrobní sféru, ale ovlivňuje mnoho aspektů denního života. Nejdůležitějším dopadem industrialismu byla přeměna technologií komunikace, která představuje jak přínos globalizace, ale zároveň i jednu z největších hrozeb bezpečnosti. [33, s. 74-76].

1.2 Výhody a nevýhody globalizace

Otázka přínosů a hrozeb globalizace je velice sporná. To, co jednotlivé subjekty mohou považovat za výhodu, může přinášet hrozby pro mezinárodní bezpečnost. V dalším textu budou přiblíženy některé obecné úvahy o změnách, které přinesla globalizace, a o jejich možném vlivu. Nicméně rozdělení na pozitivní a negativní dopady je subjektivní a o jejich povaze se bude diskutovat v rámci ostatních částí práce; například část věnovaná globálnímu trhu práce popisuje trendy vývoje národních pracovních trhů, vlivu migrace na ekonomiku zemí. Z hlediska jednotlivce možnost volně se pohybovat a stěhovat do „vyspělejších“ zemí je jednoznačně pozitivní, ale hrozbou může být růst globální konkurence, snížení mezd v důsledku přistěhování pracovní síly z méně vyspělých států nebo zvýšení nezaměstnanosti a počtu kvalifikovaných odborníků kvůli přesunu výroby do zemí s levnější pracovní silou.

1.2.1 Výhody globalizace

Mezi výhody globalizace patří vznik globálního trhu a růst objemu obchodovatelného zboží. Vznik globální konkurence stimuloval výrobu a zvýšil kvalitu produkce a přispěl k vývoji inovací a moderních technologií, protože každý výrobce se snaží najít své místo ve sféře mezinárodního obchodu, a proto dělá všechno, aby jeho zboží mělo konkurenční výhody.

Globalizace vedla k ekonomii výrobních kapacit a specializaci, což přispělo ke snížení výkyvu ekonomik a poklesu cen. Mezinárodní obchod přináší výhody všem subjektům tržních vztahů a rozvoj obchodního partnerství zrychluje proces globalizace. Moderní technologie podporují zvýšení efektivity výroby. Státy, které se rozvíjejí, mohou tvořit konkurenci úspěšným státům, společné trhy přispívají ke zmenšení cenových a platových rozdílů.

Globalizace hlavně přispívá k tomu, aby vlády různých států spolupracovaly na dosažení společných cílů, což je skvělý způsob, jak šířit globální povědomí o společných zájmech a otázkách.

1.2.2 Nevýhody globalizace

Hlavním minusem globalizace je absence způsobu rozdělení jejich plusů rovnoměrně mezi všemi oblastmi národních ekonomik a mezi všemi zeměmi světa. Kvůli specializaci a mezinárodnímu obchodu se některé oblasti stávají nerentabilními, a pokud jde o důležitou sféru, například zemědělství, země musí používat dotace a prvky protekcionismu, aby chránily domácí výrobce (např. v Evropské unii). Úspěšná odvětví mohou získat příliv kvalifikované pracovní síly ze zahraničí, financování. Jiné naopak nejsou konkurenceschopné a zanikají nebo musejí hledat nové cesty k přežití. Pokud se jim to nedaří, klesá zaměstnanost, podnikatelé musejí propouštět. Deindustrializace ekonomiky vede ke změnám struktury ekonomiky. Pracovníci průmyslu se musejí přizpůsobit rostoucímu významu terciárního sektoru ekonomiky. Konkurence vytváří velký rozdíl mezi mzdou kvalifikované a nekvalifikované pracovní síly. Taková nerovnoměrnost vývoje a rozdělení kladných efektů globalizace vede k rozdělení světa a zavedení nových forem vzájemné provázanosti a závislosti. Tyto jevy zvyšují rizika a vedou k vzniku nových forem nebezpečí ve světě.

Vzhledem k vyšší propojenosti ekonomik a finančních systémů jakákoliv nestabilita v jednom regionu může vést k destabilizaci situace v celosvětovém měřítku. Jako příklad se dá uvést světová ekonomická a finanční krize z let 2007-2009, která začala hypoteční krizí v USA a následně se projevila i v ekonomice Evropské unie a dalších zemí. Další hrozbou je přesun funkcí národních vlád na regionální nebo mezinárodní úroveň, který povede k centralizaci moci a jako výsledku i peněz ve světě.

Globalizace negativně ovlivňuje ekologii světa a ekosystémy. Zápas o konkurenční výhody vede k ničení lesů, neracionálnímu využití nerostných surovin, znečištění vody, půdy a vzduchu. Například v Číně v roce 2015 úroveň znečištění ovzduší padesátkrát převyšovala nejvyšší povolený limit podle Světové zdravotnické organizace [13]. Dopady takového vztahu k přírodě ovlivňují celou planetu. Technogenní havárie ohrožují svět.

1.3 Postavení Evropské unie

Evropská unie je ekonomické a politické sjednocení 28 zemí Evropy, které vzniklo v roce 1993 na základě Maastrichtské smlouvy, kterou podepsalo dvanáct evropských zemí v roce 1992.

Evropská unie od svého vzniku byla založena na třech pilířích: byly to evropské společenství, společná zahraniční a bezpečnostní politika a policejní a justiční spolupráce. V Evropské unii platí volný pohyb osob, zboží služeb a kapitálu v rámci jednotného vnitřního trhu.

Ekonomické výsledky Evropské unie budou přiblíženy v další kapitole této práce. Tato podkapitola bude věnována společným politikám Evropské unie, protože tyto politiky vymezují Evropskou unii jako nadnárodní seskupení.

Bohužel v pilíři společné a zahraniční politiky jsou pravomoci EU výrazně omezené: *"Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU je charakterizována institucionálními zvláštnostmi, jako je omezená účast Evropské komise a Evropského parlamentu v rozhodovacím procesu a vyloučení jakékoli činnosti v oblasti legislativy. Tuto politiku určuje a provádí Evropská rada (kterou tvoří hlavy států a předsedové vlád zemí EU) a Rada (skládající se ze zástupců každé země EU na úrovni ministrů). Předseda Evropské rady a vysoký představitel Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku zastupují EU v otázkách zahraniční a bezpečnostní politiky."* [8]

Existuje několik typů pravomocí EU, které se liší možnostmi společného rozhodování států. Výlučné pravomoci jsou oblasti, ve kterých jen EU má právo vytvářet právní předpisy a schvalovat závazné akty. Jednotlivé členské země EU v těchto oblastech mohou rozhodovat pouze na základě zmocnění EU. Jedná se o oblasti, ve kterých národní státy předaly EU výlučné právo k rozhodování. U sdílených pravomocí země EU mohou rozhodovat samostatně jen v případě, že EU vlastní pravomoc neuplatňuje, EU zde může vytvářet právní předpisy a přijímat závazné akty. U podpůrných pravomocí EU může provádět jen podpůrné, koordinační nebo doplňovací činnosti a schválené akty nesmí být překážkou pro harmonizaci s právními předpisy EU. Informace o oblastech, ve kterých se tyto pravomoci uplatňují, obsahuje tabulka:

Tab. 1. Rozdělení pravomoci v EU [8]

Typ pravomoci	Oblasti
Výlučné pravomoci ¹	celní unie, stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu, měnová politika pro země eurozóny, zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky, společná obchodní politika, uzavírání mezinárodních smluv za určitých podmínek.
Sdílené pravomoci ²	vnitřní trh, sociální politika, ale pouze pokud jde o hlediska vymezená ve Smlouvě, hospodářská, sociální a územní soudržnost (regionální politika), zemědělství a rybolov (kromě zachování biologických mořských druhů), životní prostředí, ochrana spotřebitele, doprava, transevropské sítě, energetika, prostor svobody, bezpečnosti a práva, společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, pokud jde o hlediska vymezená v SFEU, výzkum, technologický rozvoj a vesmír, rozvojová spolupráce a humanitární pomoc.
Podpůrné pravomoci ³	ochrana a zlepšování lidského zdraví, průmysl, kultura, cestovní ruch, všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport, civilní ochrana, správní spolupráce.

Podle Lisabonské smlouvy Unie "vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze:

- a) chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost;
- b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;
- c) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v

¹ článek 3 Smlouvy o fungování Evropské unie

² článek 4 Smlouvy o fungování Evropské unie

³ článek 5 Smlouvy o fungování Evropské unie

- souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic;*
- d) podporovat udržitelný rozvoj v hospodářské a sociální oblasti a v oblasti životního prostředí v rozvojových zemích s hlavním cílem vymýcení chudoby;*
 - e) povzbuzovat zapojení všech zemí do světové ekonomiky, včetně postupného odstraňování překážek mezinárodnímu obchodu;*
 - f) přispívat k vypracování mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj;*
 - g) pomáhat lidem, zemím a regionům čelícím přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám;*
 - h) podporovat mezinárodní systém založený na posílené mnohostranné spolupráci a na řádné správě věcí veřejných v celosvětovém měřítku."*

Mezi strategické partnery Evropské unie patří Spojené státy, Japonsko, Kanada, Rusko, Indie a Čína. Kromě toho Evropská unie podporuje rozvoje zemí ve Středomoří, na Blízkém východě, v Asii, Latinské Americe, ve východní Evropě, střední Asii a na západním Balkáně [11].

2 EKONOMICKÁ GLOBALIZACE

Ekonomická globalizace se projevuje v rostoucí integraci národních ekonomik prostřednictvím toků zboží, služeb, kapitálu, informací, technologií, pracovní síly, ke kterému dochází pomocí odstraňování překážek ze strany národních států [3, s. 1].

2.1 Vývoj na globálních trzích

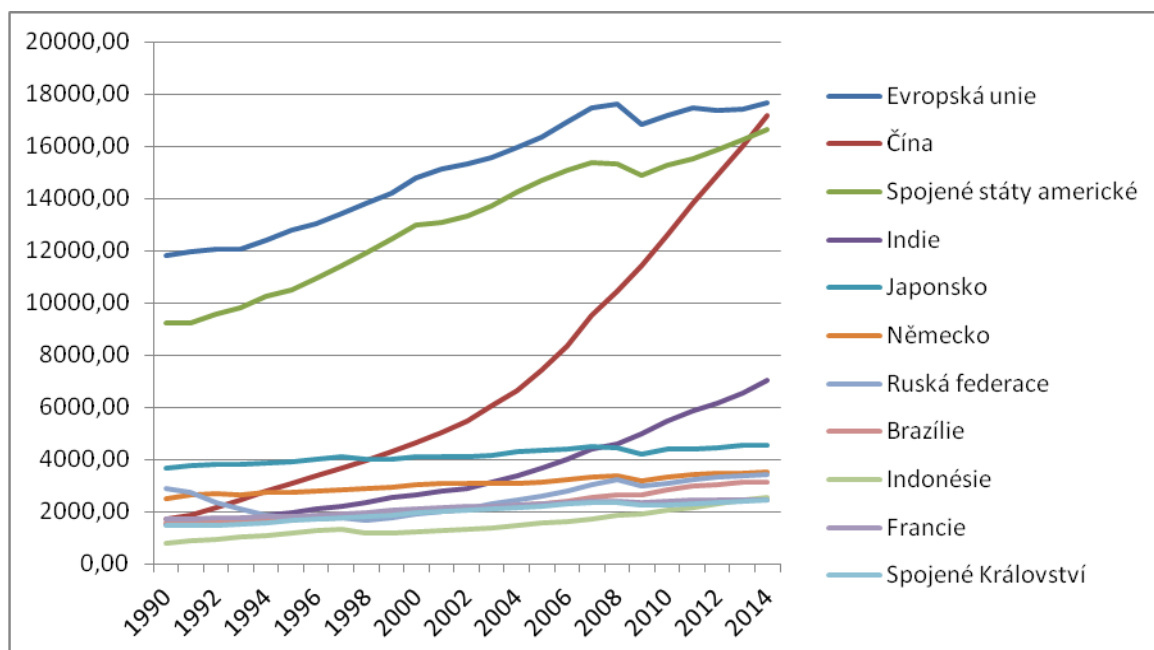
Jako výsledek globalizace se z planety stal jeden velký globální trh, kde je všechno na sobě závislé, všechno je propojeno. Vývoj na tomto globálním trhu definuje pozici jednotlivých zemí, jejich bohatství a ekonomickou úspěšnost. Jedním z podstatných ukazatelů je výše hrubého domácího produktu:

Tab. 2. Vývoj HDP podle parity kupní síly ve stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 2005-2014 [27]

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Evropská unie	16 332,72	16 912,56	17 470,12	17 593,64	16 828,22	17 167,69	17 470,66	17 386,08	17 425,61	17 674,86
2	Čína	7 399,20	8 338,03	9 521,61	10 437,91	11 401,70	12 613,89	13 810,26	14 880,59	16 023,99	17 188,69
3	Spojené státy americké	14 705,57	15 097,71	15 366,23	15 321,42	14 896,17	15 273,33	15 517,93	15 878,11	16 230,49	16 618,11
4	Indie	3 676,79	4 017,41	4 411,17	4 582,80	4 971,42	5 481,48	5 845,36	6 142,39	6 566,17	7 044,59
5	Japonsko	4 333,49	4 406,85	4 503,46	4 456,55	4 210,24	4 406,10	4 386,15	4 463,07	4 535,08	4 530,34
6	Německo	3 127,59	3 243,31	3 349,06	3 385,31	3 195,09	3 325,45	3 447,16	3 461,13	3 471,44	3 526,97
7	Ruská federace	2 600,29	2 812,30	3 052,33	3 212,52	2 961,27	3 094,64	3 226,60	3 336,48	3 381,22	3 402,88
8	Brazílie	2 303,21	2 395,32	2 539,18	2 666,63	2 660,34	2 861,78	2 973,86	3 026,27	3 109,30	3 113,80
9	Indonésie	1 547,23	1 632,34	1 735,91	1 840,30	1 925,49	2 045,33	2 171,52	2 302,46	2 430,92	2 553,07
10	Francie	2 299,31	2 353,92	2 409,51	2 414,21	2 343,20	2 389,26	2 438,94	2 443,39	2 459,44	2 463,85
11	Velká Británie	2 225,86	2 285,11	2 344,21	2 333,26	2 235,45	2 269,88	2 314,65	2 341,94	2 392,53	2 462,88

Tabulka byla řazena podle výše HDP v roce 2014. Na prvním místě ve světě podle tohoto ukazatele je Evropská unie, dále následuje Čína, Spojené státy americké, Indie, Japonsko, Německo a Ruská federace. Nebylo to ale takhle vždy. Ještě v roce 2005 Čína měla HDP nižší než Spojené státy a Indie byla na stejné úrovni s Německem.

Vývoj HDP od roku 1990 se dá dobře sledovat pomocí grafu:

Obr. 1. Vývoj HDP podle parity kupní síly ve stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 1990-2014 [27]

V roce 1990 největší HDP měly Evropská unie a Spojené státy americké, ale situace se začala měnit. Čínská ekonomika prudce rostla a v tomto růstu pokračuje i dnes. V roce 2013 HDP Číny byl téměř stejný jako HDP Spojených států amerických a v roce 2014 už byl o cca 500 mld. amerických dolarů vyšší. V současné době jen HDP Evropské unie převyšuje čínský HDP, ale pokud růst čínské ekonomiky bude pokračovat stejným tempem, Čína může Evropu předběhnout už v nejbližších letech.

Podobný (i když ne tak prudký) růst zažívá i indická ekonomika. Od roku 1990 do roku 2014 se Indie posunula na čtvrtou pozici v žebříčku zemí s nejvyšším HDP.

Zajímavý byl i vývoj těchto dvou ekonomik v období celosvětové krize. Na rozdíl od Evropské unie a Spojených států amerických, které zažily velký propad hrubého domácího produktu, indická a čínská ekonomika jen zpomalily v tempu růstu.

Mezi pět zemí Evropské unie s nejvyšším HDP patří Německo, Francie, Velká Británie, Itálie a Španělsko. V grafu v příloze je znázorněn vývoj HDP podle parity kupní síly pro všechny země Evropské unie od roku 1990 do roku 2014. Dá se vypořádat, že v roce 2003 HDP Velké Británie poprvé převýšil HDP Itálie. Od té doby HDP Británie roste a HDP Itálie po mírném nárůstu klesá. Všechny země byly ovlivněny i světovou hospodářskou a finanční krizí, ale propad domácí ekonomiky se lišil v závislosti na zemi.

V roce 2014 HDP Velké Británie byl téměř stejný jako HDP Francie, což znamená, že v nejbližších letech se Velká Británie může posunout na druhé místo podle tohoto ukazatele mezi zeměmi Evropské unie. V roce 2009 HDP Polska poprvé přesáhlo HDP Nizozemska, a tím se Polsko dostalo na 6. místo podle HDP v Evropské unie a drží se na této pozici dosud.

Tab. 3. Vývoj HDP podle parity kupní síly v stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 2009-2014 Evropská unie [27]

	Název země	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	Svět	85 952,57	90 494,23	94 113,37	97 175,44	100 413,57	103 745,54
	Evropská unie	16 828,22	17 167,69	17 470,66	17 386,08	17 425,61	17 674,85
	Eurozóna	12 126,74	12 372,17	12 561,09	12 444,48	12 402,68	12 513,88
1	Spolková republika Německo €	3 195,09	3 325,45	3 447,16	3 461,13	3 471,44	3 526,97
2	Francouzská republika €	2 343,20	2 389,26	2 438,94	2 443,39	2 459,44	2 463,85
3	Spojené království Velké Británie a Severního Irsku	2 235,45	2 269,88	2 314,65	2 341,94	2 392,53	2 462,88
4	Italská republika €	2 083,72	2 119,36	2 131,80	2 071,72	2 035,52	2 026,49
5	Španělské království €	1 535,69	1 535,90	1 520,54	1 480,70	1 455,94	1 475,76
6	Polská republika	787,18	816,30	857,18	870,57	881,58	910,97
7	Nizozemské království €	751,16	761,69	774,36	766,18	762,38	770,09
8	Belgické království €	431,79	443,43	451,40	452,08	452,15	458,25
9	Švédské království	379,57	402,30	413,02	411,84	416,95	426,67
10	Rumunsko	354,21	351,38	355,09	357,37	369,99	380,26
11	Rakouská republika €	352,53	359,33	369,42	372,22	373,41	374,73
12	Česká republika	287,84	294,44	300,23	297,53	295,96	301,81
13	Portugalská republika €	284,23	289,63	284,34	272,89	269,80	272,25
14	Řecká republika €	344,26	325,40	295,68	274,10	265,33	267,07
15	Dánské království	234,72	238,54	241,28	239,70	238,54	241,13
16	Maďarsko	219,87	221,50	225,39	221,59	225,77	234,06
17	Irská republika €	202,96	203,76	209,04	209,35	212,36	223,40
18	Finská republika €	205,31	211,45	216,89	213,79	211,40	210,54
19	Slovenská republika €	125,72	132,11	135,86	137,93	139,90	143,43
20	Bulharská republika	112,81	112,87	114,66	114,93	116,40	118,21
21	Chorvatská republika	89,83	88,31	88,06	86,13	85,21	84,91
22	Litevská republika €	63,33	64,37	68,26	70,88	73,39	75,61
23	Slovinská republika €	57,45	58,16	58,53	56,94	56,34	58,06
24	Lucemburské velkovévodství €	43,55	46,03	47,21	46,81	48,84	50,83
25	Lotyšská republika €	39,20	37,72	40,06	41,67	42,93	43,94
26	Estonská republika €	28,85	29,56	31,80	33,45	33,97	34,96
27	Kyperská republika €	27,61	27,99	28,06	27,40	25,93	25,34
28	Maltská republika €	11,09	11,57	11,73	11,86	12,20	

Nejhorší výsledky podle tohoto ukazatele mají Malta, Kypr a Estonsko.

Tím pádem z ekonomického hlediska se dají definovat dvě země, které jsou největší hrozbou pro Evropskou unii, a to jsou Čína a Indie. Dále hrozbou mohou být Spojené státy americké. Ekonomika této země sice neroste, ale stagnuje, přesto je stabilnější. Problémem však může být i pokles blahobytu zemí. O tom se bude v této práci podrobně pojednávat u vývoje cen komodit.

2.2 Nadnárodní korporace

Nadnárodní korporace a velké společnosti jsou novými hráči na mezinárodních trzích. Mezi znaky nadnárodních korporací patří [21, s. 66]:

- Provozování svých aktivit v několika státech současně,
- Cíle, které se nedají realizovat na jednom státním území,
- Působí v ekonomické oblasti a většina jejich aktivit není politická.

Nadnárodní korporace mohou ovlivňovat zahraniční politiku států, ale v poslední době čím dál častěji se vymezují jako autonomní politické subjekty, které navazují vlastní nezávislé vztahy se státy nebo mezinárodními organizacemi. Tyto korporace se staly výrazným prvkem ekonomiky ve druhé polovině 20. století.

Mezi klady nadnárodních korporací se dá zařadit podpora míru mezi státy (chtějí zvýšit svůj zisk), globalizace světové ekonomiky, nastavení společných pravidel a sjednocování legislativy, zvýšení objemu světového obchodu, shromažďování investičního kapitálu, stimulování výzkumu a vývoje, zvýšení zaměstnanosti a příjmů do rozpočtu v hostitelských zemích.

Negativními vlivy nadnárodních korporací může být podpora a ospravedlnění represivních režimů (pro zisky je podstatná stabilita a pořádek), ohrožování autonomie a suverenity národních států (především v rozvojových zemích). Nadnárodní korporace homogenizují světovou kulturu a mohou diktovat charakter ekonomické orientace malých zemí, které se stávají na korporaci závislé. Naopak je zničeno místní podnikání, ale zvyšují se příjmy elit, které s korporací spolupracují [21, s. 67].

Mezi deset nejúspěšnějších společností podle zisku v roce 2015 patří:

Tab. 4. Seznam 10 nejúspěšnějších společností podle zisku v roce 2015 [23]

Pořadí na světě	Název společnosti	Hlavní sídlo společnosti	Zisk v mil. dolarů USA
1	Wal-Mart Stores	Bentonville, stát Arkansas, Spojené státy americké	485,65
2	Sinopec	Peking, Čínská lidová republika	433,31
3	Royal Dutch Shell	Haag, Nizozemí	385,63
4	PetroChina	Peking, Čínská lidová republika	367,85
5	Exxon Mobil	Irving, stát Texas, Spojené státy americké	364,76
6	BP (dříve British Petroleum)	Londýn, Velká Británie	334,61
7	Toyota Motor	Toyota, prefektura Aichi, Japonsko	248,95
8	Volkswagen	Wolfsburg, Německo	244,81
9	Glencore	Baar, Švýcarsko	209,22
10	Total	Courbevoie, Francie	194,16

Na prvním místě je americký retailingový řetězec Wal-Mart, na druhém čínská chemická korporace Sinopec, na třetím britsko-nizozemská globální ropná akciová společnost Royal Dutch Shell. Dvě společnosti mají hlavní sídlo v Čínské lidové republice, dvě ve Spojených státech amerických a tři v Evropské unii (Nizozemí, Německo a Francie).

Seznam společností s největší tržní hodnotou v roce 2015 vypadá jinak:

Tab. 5. Seznam 10 společností s největší tržní hodnotou v roce 2015 [22]

Pořadí na světě	Název společnosti	Hlavní sídlo společnosti	Tržní hodnota v mil. dolarů USA
1	Apple	Cupertino, stát Kalifornie, Spojené státy americké	724 773,1
2	Exxon Mobil	Irving, stát Texas, Spojené státy americké	356 548,7
3	Berkshire Hathaway	Omaha, stát Nebraska, Spojené státy americké	356 510,7
4	Google	Mountain View, stát Kalifornie, Spojené státy americké	345 849,2
5	Microsoft	Redmond, stát Washington, Spojené státy americké	333 524,8
6	PetroChina	Peking, Čínská lidová republika	329 715,1
7	Wells Fargo	San Francisco, stát Kalifornie, Spojené státy americké	279 919,7
8	Johnson & Johnson	New Brunswick, stát New Jersey, Spojené státy americké	279 723,9
9	Industrial & Commercial Bank of China	Peking, Čína	275 389,1
10	Novartis	Basilej, Švýcarsko	267 897,0

Na prvních místech jsou společnosti, které obchodují s moderními technologiemi – hardware, software a telekomunikacemi. Většina z nich se nachází ve Spojených státech

amerických. Některé nadnárodní společnosti se pomocí svých lobbistů mohou snažit ovlivňovat vývoj legislativy evropských zemí, jako například emisní limity.

2.3 Trhy výrobků a služeb

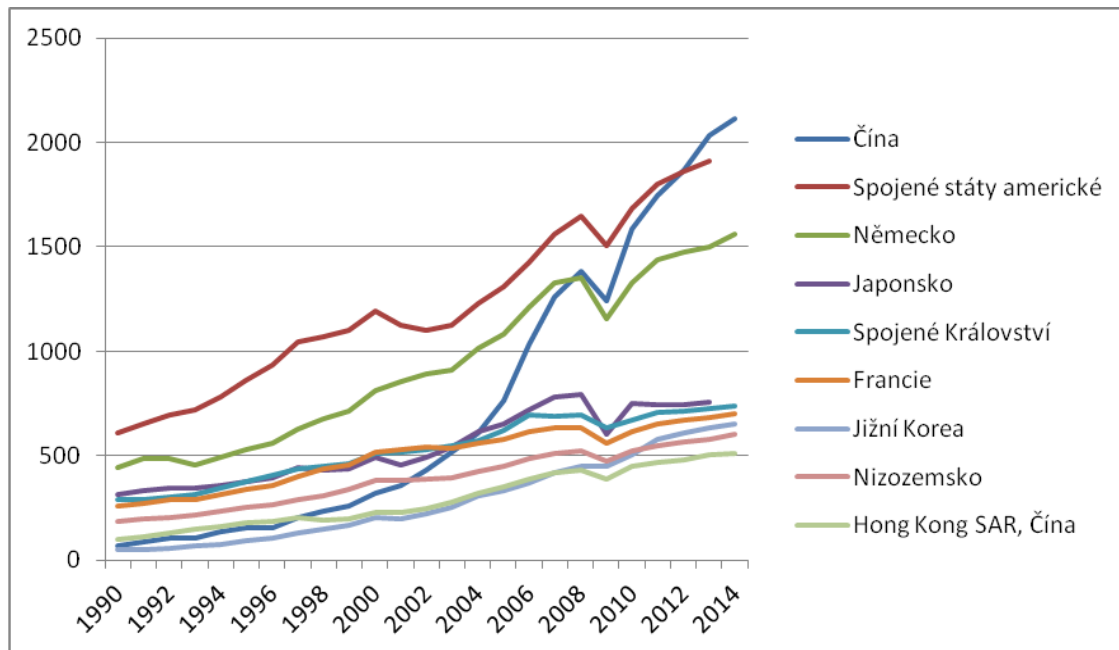
Trhy výrobků a služeb jsou součástí globálního trhu. Největším exportérem v posledních letech je Evropská unie, která exportuje zboží a služby za 6 752,21 mld. amerických dolarů, což je třikrát více než její nejbližší konkurent Čína (2 114,02 mld. amerických dolarů), po Číně následuje USA, Německo a Japonsko. Export podporuje obchodní vztahy mezi zeměmi a prohloubení specializaci zemí.

Tab. 6. Státy - exportéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) [27]

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Evropská unie	5 070,70	5 553,12	5 897,41	5 980,80	5 267,82	5 826,42	6 210,61	6 350,90	6 486,97	6 752,21
Čína	764,53	1 032,77	1 262,31	1 382,06	1 240,57	1 584,64	1 748,40	1 871,12	2 033,42	2 114,02
Spojené státy americké	1 308,90	1 427,17	1 559,42	1 648,86	1 503,86	1 682,74	1 798,03	1 859,47	1 911,49	-
Německo	1 079,91	1 212,58	1 325,48	1 351,08	1 158,32	1 326,67	1 436,52	1 476,05	1 499,40	1 560,03
Japonsko	654,36	719,36	781,94	793,02	601,14	747,60	744,94	743,60	754,97	-
Velká Británie	620,58	697,72	686,61	695,49	634,28	670,83	710,05	715,35	723,99	737,14
Francie	581,08	613,83	631,21	633,49	562,12	612,80	654,95	671,58	682,80	698,85
Jižní Korea	330,60	370,55	417,45	448,74	447,28	504,08	580,36	609,88	635,86	653,54
Nizozemí	452,02	483,73	511,02	520,39	474,06	524,01	547,09	567,84	580,04	603,53
Hong Kong SAR, Čína	353,43	386,71	419,05	429,68	386,69	451,49	469,09	478,21	507,69	511,94
Itálie	456,71	494,29	524,81	508,59	416,78	465,90	490,07	501,45	505,50	521,23
Singapur	288,07	320,39	347,91	363,84	336,58	395,16	418,44	425,46	444,63	453,94
Kanada	430,27	433,99	438,94	419,09	364,27	389,28	407,31	417,97	426,39	449,56
Belgie	284,80	299,82	316,90	322,32	291,93	322,10	343,74	349,84	355,39	374,46
Španělsko	285,47	299,56	324,29	321,54	286,10	313,06	336,25	339,87	354,54	372,47
Indie	160,84	193,58	205,05	234,98	223,97	267,91	309,63	330,24	354,27	351,58
Švýcarsko	219,84	233,65	260,20	270,25	243,29	274,54	288,02	291,11	335,46	312,38
Ruská federace	268,96	288,59	306,77	308,61	294,11	314,70	315,64	319,11	333,79	333,46

Vývoj objemu exportu v letech 1990-2014 (vyjma Evropské unie) je pro přehlednost znázorněn na grafu. Je patrné, že i v tomto případě Čína vykazuje rychlý růst, ale dopady

ekonomické krize z roku 2008-2009 na čínský export byly patrnější. V roce 2012 objem čínského exportu převýšil export USA:

Obr. 2. Státy exportéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) 1990-2014 [27]

Země závislá na exportu může být ohrožena tím, že nenajde pro své zboží odběratele nebo že ceny za vyváženou komoditu rychle klesnou. To se dá pozorovat v případě Ruské federace. V roce 2014 došlo ke konfliktu na východě Ukrajiny, po kterém velký počet zemí zavedl vůči Rusku sankce. Další sankce byly zavedeny ruskou vládou jako odvěta na chování Západu. Nedlouho poté začaly klesat ceny ropy a snížily se z hodnoty přes 110 USD za barel v roce 2014 na cca 40 USD za barel v roce 2016 (viz graf):

Obr. 3. Vývoj ceny ropy Brent za poslední tři roky

Vzhledem k tomu, že ekonomika Ruska není diverzifikována a je hodně závislá na vývoji ceny ropy, prudce začala klesat životní úroveň obyvatel. To znamená, že kdyby na světě existovaly způsoby, jak ovlivňovat cenu ropy rozhodnutím malé skupiny zemí, mohlo by to vést ke zhoršení situace v zemích, které jsou na cenách ropy závislé.

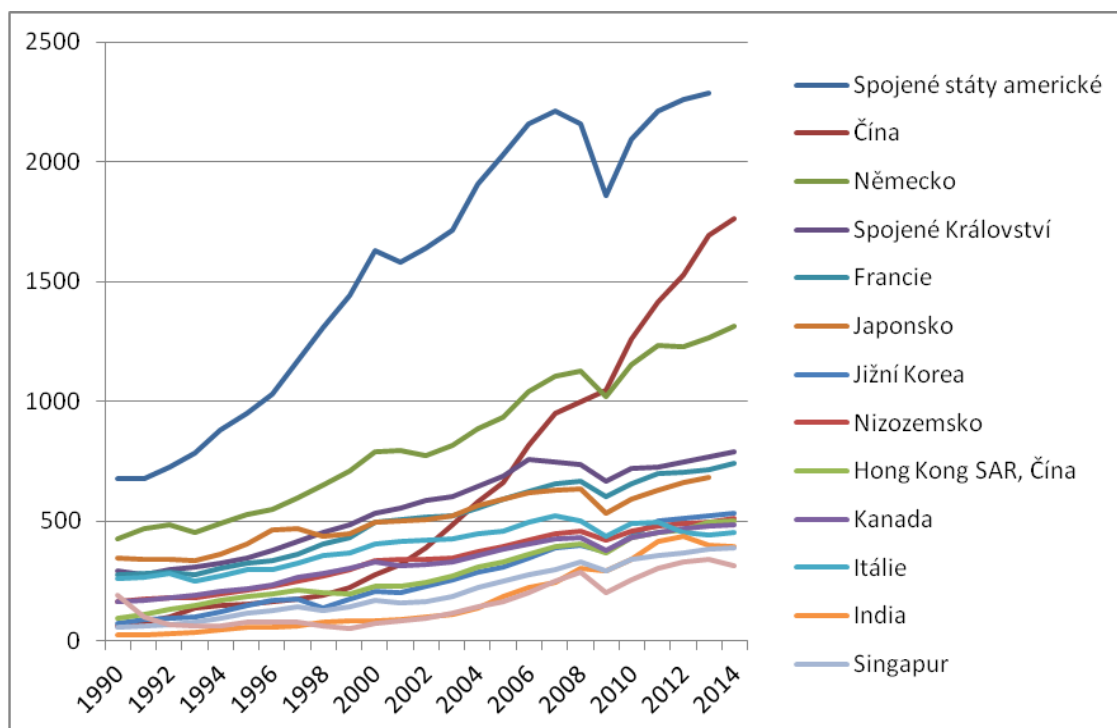
Evropská unie disponuje velkým uzemním potenciálem a vzhledem k tomu, že je to uskupení ekonomicky vyspělých států představuje v moderním světě docela velkou obchodní sílu. Bohužel stále je závislá na dovozu surovin, energetických zdrojů. V porovnání s USA, které v 90 letech bylo závislé na dovozech jen z 16%, Evropská Unie dovážela v procentním vyjádření skoro třetinu svých primárních zdrojů. Co se týče energetických komodit tak EU skoro 50% své poptávky kryje dovozem ropy, uhlí a zemního plynu. Bohužel taková skutečnost zvyšuje nároky na posílení energetické bezpečnosti EU, která by měla své zdroje diverzifikovat.

Dalším ukazatelem je objem importu. Tady stejně jako v případě exportu je lídrem Evropská unie, která v roce 2014 importovala zboží a služby za 6 253,42 mld. amerických dolarů. Ale i tak objem exportu z EU převyšuje objem importu o cca 500 mld. USD. Dalšími v pořadí jsou USA a Čína.

Tab. 7. Státy - importéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) [27]

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Evropská unie	4 961,90	5 428,04	5 765,67	5 819,24	5 156,85	5 662,35	5 898,67	5 879,93	5 974,64	6 253,42
Spojené státy americké	2 030,09	2 158,43	2 212,81	2 156,18	1 860,27	2 096,81	2 211,55	2 260,86	2 284,64	
Čína	662,33	816,96	950,19	999,81	1 048,38	1 262,42	1 413,67	1 528,92	1 693,62	1 765,05
Německo	935,13	1 039,24	1 104,08	1 128,84	1 020,47	1 151,64	1 232,48	1 228,22	1 265,88	1 313,10
Velká Británie	686,73	756,45	746,93	733,95	666,77	721,81	725,78	747,05	767,72	789,16
Francie	590,22	623,18	658,98	667,44	604,74	658,34	699,74	704,37	716,17	743,33
Japonsko	590,00	616,73	631,06	633,24	533,75	592,81	627,84	660,94	681,38	
Jižní Korea	308,73	346,87	387,25	399,62	372,62	436,92	499,60	511,61	520,36	531,35
Nizozemí	393,12	423,65	447,19	457,02	421,84	461,13	477,22	490,13	494,59	514,51
Hong Kong SAR, Čína	331,25	361,47	394,51	403,32	367,04	430,81	450,67	463,73	494,34	499,20
Kanada	384,89	405,31	428,62	432,12	378,69	430,27	454,63	471,49	477,48	485,88
Itálie	458,76	494,54	521,11	502,08	437,40	491,60	494,19	454,38	442,98	455,66
India	183,74	223,20	245,95	301,82	295,37	341,48	413,39	438,01	401,32	392,72
Singapur	250,06	278,13	298,83	328,74	294,58	342,29	358,02	369,18	383,32	388,74
Ruská federace	164,34	199,35	251,57	288,81	201,01	252,87	304,20	330,67	343,24	316,12

Z grafu je vidět, že objem importu Číny také od konce 90. let 20. století roste, ale doposud nepřekročil objem importu USA. USA současně mají větší objem importu, než exportu:

Obr. 4. Státy - importéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) 1990-2014 [27]

Země závislá na importu může být ohrožena tím, že nenajde pro své zboží dodavatele nebo že ceny za dováženou komoditu rychle vzrostou, tedy že nastane opačná situace, než v případě země zaměřené na export.

2.4 Trhy kapitálů

Kapitálový trh lze vymezit jako trh s finančními dokumenty a dlouhodobými úvěry, jejichž doba splatnosti přesahuje jeden rok. Na rozdíl od peněžního trhu, na kterém se obchoduje s krátkodobými cennými papíry a krátkodobými úvěry, na kapitálovém trhu se nakupují a prodávají dlouhodobé cenné papíry a dlouhodobé úvěry. Kapitálový trh se může dělit na střednědobý (splatnost finančních instrumentů od jednoho roku do čtyř až sedmi let) a dlouhodobý (splatnost finančních instrumentů delší než čtyři až sedm let a finančními dokumenty, které nemají stanovenou splatnost, jako jsou akcie nebo podílové listy) [20, s. 209].

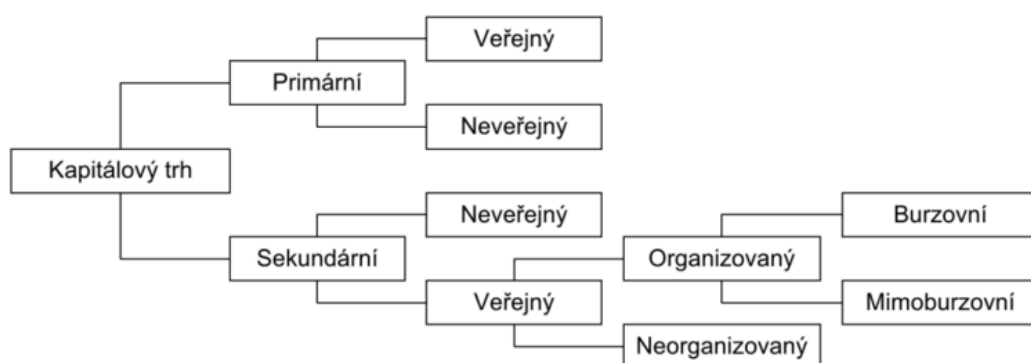
Obchody na kapitálovém trhu se uskutečňují v rámci burzy a na mimoburzovních trzích. Subjekty kapitálového trhu jsou společnosti a jiné deficitní osoby, které potřebují prostředky pro financování dlouhodobých investic, a individuální a institucionální investoři, kteří používají kapitálové trhy ke zhodnocení finančních prostředků.

Obr. 5. Základní rozdělení finančního trhu [5, s. 12]

Hlavními instrumenty kapitálového trhu jsou akcie a dluhopisy, a proto se tomuto trhu občas říká "trh cenných papírů", i když to není úplně přesný název, protože cenné papíry mohou být i krátkodobé.

Kapitálový trh se dále dělí na primární a sekundární, které se následně dělí na trh veřejný a neveřejný. Na primárním kapitálovém trhu se prodávají nově emitované cenné papíry. Pokud se tyto papíry nabízejí široké veřejnosti, jedná se o primární veřejný trh, pokud se už emitované cenné papíry prodávají dál, jedná se o sekundární veřejný trh. Neveřejný primární a sekundární trh, to jsou trhy, na kterých cenné papíry jsou nabízeny jen určité skupině možných investorů, a veřejnost nemá na tyto trhy přístup [5, s. 12-14].

Obr. 6. Členění kapitálového trhu [5, s. 14]

Velké změny na světových kapitálových trzích nastaly v 80. letech 20. století. V rámci třetí vlny globalizace došlo k "odstranění obchodních bariér a překážek v kapitálových tocích, následné deregulaci a liberalizaci finančního podnikání, politické a ekonomické

transformaci v zemích střední a východní Evropy a k souvisejícím privatizačním procesům a především technologickému pokroku." [5, s. 33]

Důležitým trendem se stává nárůst zadluženosti domácností, vlád a podniků. Spolu s rostoucím tlakem na obezřetné chování bank (včetně mezinárodních požadavků, jako jsou například směrnice MiFID nebo Basilejské dohody) a regulaci bankovních sektorů ke snížení rizik posiluje jev, kterému se říká "sekuritizace finančních systémů". Tento pojem lze podle Čížinské (2007) definovat jako *"proces alokace finančních prostředků od přebytkových jednotek k jednotkám deficitním plně či částečně prostřednictvím trhů cenných papírů. Díky sekuritizaci finančních systémů jsou podniky schopny obstarat si zdroje financování na trzích samy a stávají se tedy nezávislé na bankovních úvěrech."* Zvýšil se rovněž i význam institucionálních investorů (pojišťovny, banky, penzijní fondy), zejména v Evropě, protože současné sociální systémy nejsou schopny v plné výši uspokojit své funkce a roste význam penzijního připojištění v privátních fondech a shromažďování kapitálu v pojišťovnách, bankách a podílových fondech.

S růstem množství cenných papírů, kterými se obchoduje na mezinárodních burzách, dochází k růstu rizik a volatility spojených s obchodováním a držetím finančních instrumentů. Propojenost trhů může potenciálně vést k přenosu finančních krizí do celého světa, násobení finančních rizik a prohlubování výkyvů světové ekonomiky. Právě proto velký důraz v současné době je kladen na harmonizaci legislativy, která slouží k zajištění stability finančního systému.

Další změnou je přeměna tradičních burzovních systémů na elektronické obchodní systémy. Dříve burzy byly oddělené a fungovaly na území jednotlivých zemí, teď je mezi nimi neustálá konkurence. Emitenti se mohou rozhodovat, na jaký trh emitované papíry budou rozmístěny, na základě burzovních poplatků, likvidity trhu, doby vypořádání nebo používaného obchodního systému.

Pro zjištění situace na světových kapitálových trzích byla vytvořena tabulka s 10 největšími burzami na světě podle tržní kapitalizace.

Tab. 8. Největší burzy na světě podle tržní kapitalizace [18]

Pozice	Burza	Ekonomika	Sídlo	Tržní kapitalizace (miliard USD)	Měsíční objem transakcí (miliard USD)
1	New York Stock Exchange	Spojené státy americké	New York	19 223	1 520
2	NASDAQ	Spojené státy americké	New York	6 831	1 183
3	London Stock Exchange Group	Velká Británie	Londýn	6 187	165
4	Japan Exchange Group – Tokyo	Japonsko	Tokio	4 485	402
5	Shanghai Stock Exchange	Čína	Šanghaj	3 986	1 278
6	Hong Kong Stock Exchange	Hongkong	Hongkong	3 325	155
7	Euronext	Evropská unie	Amsterdam Brusel Lisabon Londýn Paříž	3 321	184
8	Shenzhen Stock Exchange	Čína	Šen-čen	2 285	800
9	TMX Group	Kanada	Toronto	1 939	120
10	Deutsche Börse	Německo	Frankfurt nad Mohanem	1 762	142

Dvě největší světové burzy se nacházejí ve Spojených státech amerických. Tyto burzy mají největší tržní kapitalizaci a podle měsíčního objemu transakcí jsou na 1. (New York Stock Exchange) a na 3. (NASDAQ) místě na světě. Druhé místo podle měsíčního objemu transakcí má čínská burza Shanghai Stock Exchange, která současně je na pátém místě podle tržní kapitalizace. Na třetím místě ve světě podle tržní kapitalizace se nachází burza London Stock Exchange Group, kterou vlastní Borsa Italiana, MillenniumIT, Russell Investments a London Stock Exchange.

V březnu 2016 London Stock Exchange Group oznámila, že do konce roku 2016 nebo na začátku roku 2017 se spojí s Deutsche Börse pod vedením nového holdingu UK TopCo, který bude mít dvě sídla – v Londýně a ve Frankfurtu nad Mohanem [1]. Akcionáři London Stock Exchange budou vlastnit 45,6 procent nového holdingu, akcionáři Deutsche Börse 54,4 procenta. Podle výpočtu to dovolí ušetřit cca 20 procent operačních výdajů (450 milionů eur). Samozřejmě fúze může být ovlivněna situací s referendem o možném vystoupení z Evropské unie, které chystá Velká Británie. Jeho výsledky mohou ovlivnit to, jaké transakce budou probíhat, a jejich objem, ale na druhou stranu i přes možný výstup země z EU fúze neztrácí svůj význam. Hlavním důvodem ke spojení byla lepší konkurenční pozice vůči burzám v USA, Číně a Asii. Předpokládá se, že 30 procent zisku bude plynout z Velké Británie, 15 procent z Německa, 30 procent z jiných zemí Evropy, 19 procent ze Severní Ameriky a 6 procent ze zbytku světa.

Takové zprávy podporují tvrzení, že ve světě se dá pozorovat proces *"konsolidace finančních institucí prostřednictvím fúzí do stále větších společností za účelem rozšíření sféry působnosti, možností diverzifikace rizika a snížení nákladů přes úspory z rozsahu. Dochází tak ke koncentraci kapitálu spravovaného poměrně malým počtem institucionálních investorů, kteří ze své podstaty vyžadují globální služby - globální burzovní přístup a mezinárodní obchod s cennými papíry."* [5, s. 35]

Mezi dalších deset největších burz (11. až 20.) patří burzy z Indie, Švýcarska, Austrálie, Jižní Koreje, Severní Evropy, Jižní Afriky, Španělska, Thajska a Brazílie.

2.5 Trhy práce

Globalizace přispěla i k vytvoření mezinárodního trhu práce a globálnímu stěhování pracovníků napříč zeměmi a kontinenty, a zároveň ke stěhování výrobních kapacit do zemí s levnější pracovní silou.

Ohledně trhů práce se dá konstatovat několik souvislostí:

1. Odliv kapitálu z rozvinutých tržních ekonomik pravděpodobně snižuje v těchto zemích mzdy, protože nadnárodní korporace zřizují nebo rozšiřují zahraniční pobočky, do kterých je potom vyvážena pracovní síla.
2. Outsourcing posouvá poptávku po kvalifikované pracovní síle, ale přesto jeho vliv na nerovnost mezd není podstatný, protože domácí a zahraniční pracovníci nejsou úplnými substituty.
3. Pro rozvinuté tržní ekonomiky je podstatná skutečnost, že příliv nekvalifikovaných pracovníků z rozvojových zemí snižuje mzdy méně kvalifikované domácí pracovní síly. Podle některých statistik *"více než jednu třetinu celkového prohloubení mzdové nerovnosti v USA lze přičíst zvýšenému přistěhovalectví v 80. letech, což je 2-3krát větší účinek než u dovozu zboží"*. Další zajímavou poznámkou ve vztahu k Evropské unii je to, že *"strnulost evropského trhu práce omezuje rychlost přizpůsobení stěhování a dovozní konkurenci, takže jakékoliv nepříznivé jevy mohou mít sklon trvat déle než v USA."* [14, s. 115]
4. Přistěhovalectví může mít i opačný vliv, pokud přistěhovalci jsou kvalifikovaní (inženýři, vědci) a přinášejí s sebou kvalitní lidský kapitál. Potom přistěhovalectví vede ke zvýšení mezd a výstupů. Takže v případě zhodnocení vlivu přistěhovalců na domácí

ekonomiku je důležité posoudit, zda se jedná u nižší nebo vyšší úroveň lidského kapitálu, než u tuzemců.

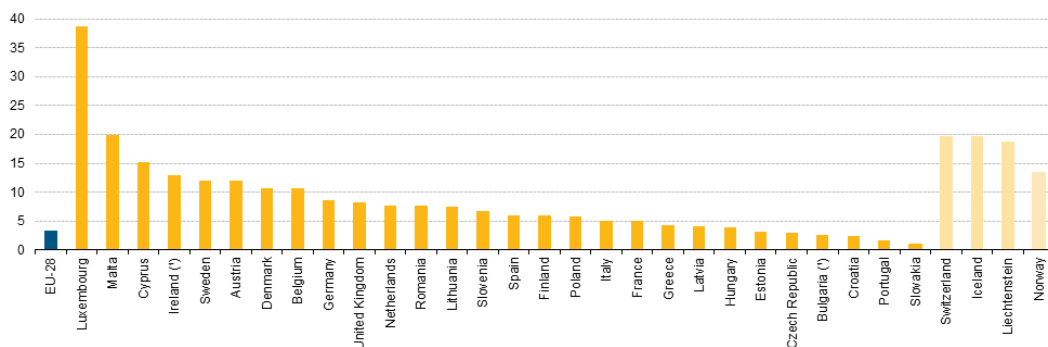
5. Příliv technologií ze zahraničí a rozvoj mezinárodního obchodu může zvýšit produktivitu práce a vyrovnání mezd napříč zeměmi, protože se současně bude vyrovnávat i technologická vybavenost.

6. Vyšší zahraniční investice (například přesun technologií nadnárodních korporací do poboček v zahraničí) jsou obvykle spojeny i se zvýšením mezd v daném odvětví. Současně neexistují důkazy, že by technologie pomáhaly ke zvýšení produktivity a mezd v tuzemských podnicích. [14, s. 115]

Mezi příčiny mezinárodní migrace patří ty, které mají jak ekonomickou, tak i neekonomickou povahu. Ekonomické důvody k migraci *"souvisejí s nerovnoměrným ekonomickým vývojem v jednotlivých zemích, z něhož vyplývají rozdíly v životní úrovni a ve vyšší reálné mzdy. Mezinárodní ekonomická migrace je také spojena s pohybem přímých zahraničních investic, protože pracovníci následují ekonomické příležitosti. Další ekonomickou příčinou jsou změny strukturální povahy, které v různých zemích vyvolávají potřebu nejen kvalifikovaných, ale i nekvalifikovaných pracovních sil."* [14, s. 115]

Mezi neekonomické příčiny patří zejména národnostní, náboženské, rasové a politické důvody, dalším impulzem mohou být přírodní katastrofy, které zhoršují kvalitu života obyvatelstva.

Nejčastěji migrantské toky směřují z méně vyspělých zemí do zemí rozvinutějších, ale existují i případy opačných přesunů. Mezi důvody k přestěhování do zemí s nižší ekonomickou úrovní, než má země domácí, může být deficit na trhu práce hostitelské země v některých oborech, přímé zahraniční investice nadnárodních společností, které pak přesouvají i část zahraničních odborníků a manažerů k zajištění chodu pobočky, nedostatek pracovních příležitostí v domácí zemi, rodinné důvody a nižší náklady na živobytí (obzvláště pokud příjmy zůstávají na úrovni země domácí).

Obr. 7. Počet migrantů v zemích Evropské unie (vnitřní a zahraniční dohromady) podle Eurostat

Nejvíce imigrantů na tisíc obyvatel mají Lucembursko, Malta a Kypr. Nicméně v těchto zemích se jedná především o imigraci občanů jiných zemí Unie.

Podle Eurostat "Během roku 2013 se do některého z 28 členských států EU přistěhovalo celkem 3,4 milionu osob a nejméně 2,8 milionu emigrantů z některého z členských států EU odešlo. Odhaduje se, že z těchto 3,4 milionu přistěhovalců za rok 2013 představovali 1,4 milionu státní příslušníci třetích zemí, 1,2 milionu osoby se státní příslušností jiného členského státu EU, než byl stát, do nějž se přistěhovali, asi 830 000 bylo lidí, kteří se přestěhovali do členského státu EU, jehož občanství již měli (například vracející se státní příslušníci nebo státní příslušníci narození v zahraničí), a asi 6 100 osob bez státní příslušnosti."

Tab. 9. Imigrace do Evropské unie 2006-2013 podle Eurostat

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgické království €	137 699	146 409			135 281	144 698	147 387	118 256
Bulharská republika		1 561					14 103	18 570
Česká republika	68 183	104 445	108 267	75 620	48 317	27 114	34 337	30 124
Dánské království	56 750	64 656	57 357	51 800	52 236	52 833	54 409	60 312
Spolková republika Německo €	661 855	680 766	682 146	346 216	404 055	489 422	592 175	692 713
Estonská republika €	2 234	3 741	3 671	3 884	2 810	3 709	2 639	4 109
Irská republika €	139 434	122 415	82 592	50 604	52 339	53 224	54 439	59 294
Řecká republika €			66 529	58 613	60 462	60 089	58 200	57 946
Španělské království €	840 844	958 266	599 075	392 962	360 705	371 331	304 053	280 772
Francouzská republika €	301 544	293 980	296 608	296 970	307 111	319 816	327 431	332 640
Chorvatská republika	14 978	14 622				8 534	8 959	10 378

Italská republika €	297 640	558 019	534 712	442 940	458 856	385 793	350 772	307 454
Kyperská republika €	15 545	19 017		22 581	20 206	23 037	17 476	13 149
Lotyšská republika €	8 212	7 517	4 678	3 731	4 011	10 234	13 303	8 299
Litevská republika €	7 745	8 609	9 297	6 487	5 213	15 685	19 843	22 011
Lucemburské velkovévodství €	14 352	16 675	17 758	15 751	16 962	20 268	20 478	21 098
Maďarsko	25 732	24 361	37 652	27 894	25 519	28 018	33 702	38 968
Maltská republika €	1 829	6 730	6 043	6 161	4 275	5 465	7 111	8 428
Nizozemské království €	101 150	116 819	143 516	122 917	126 776	130 118	124 566	129 428
Rakouská republika €	98 535	72 862	73 772	69 295	70 978	82 230	91 557	101 866
Polská republika	10 802	14 995		189 166	155 131	157 059	217 546	220 311
Portugalská republika €	38 800	46 300	29 718	32 307	27 575	19 667	14 606	17 554
Rumunsko			138 929	135 844	149 885	147 685	167 266	153 646
Slovenská republika €	20 016	29 193	30 693	30 296	15 416	14 083	15 022	13 871
Slovenská republika €	12 611	16 265	17 820	15 643	13 770	4 829	5 419	5 149
Finská republika €	22 451	26 029	29 114	26 699	25 636	29 481	31 278	31 941
Švédské království	95 750	99 485	101 171	102 280	98 801	96 467	103 059	115 845
Spojené království Velké Británie a Severního Irska	529 008	526 714	590 242	566 514	590 950	566 044	498 040	526 046

Nejvíce migrantů z třetích zemí v roce 2013 se podle údajů Eurostat přistěhovalo do Německa (284,2 tisíce), do Velké Británie (263,2 tisíce) a Itálie (207,4 tisíce).

Světová populace už přesáhla 7 miliard lidí. Podle International Organization for Migration 54% lidí žilo ve městech a během dalších několika desetiletí by se městské obyvatelstvo mělo zvýšit o 3,9 miliardy lidí a dosáhnout počtu 6,4 miliardy do roku 2050. Přibližně jedna pětina dětí, které se rodí mimo domácí zemi rodičů, přijde na svět v globálních městech. V mnohých z těchto měst, například v Londýně, New Yorku nebo Sydney, migranti tvoří třetinu obyvatel, a v takových městech jako Brusel nebo Dubaj dokonce polovinu.

Ve světě je cca 232 milionů mezinárodních migrantů a 740 milionů vnitřních migrantů podle statistik Organizace spojených národů. Přes 50 procent mezinárodních migrantů žije ve velmi urbanizovaných zemích s vysokou úrovní příjmů, jako například Austrálie, Kanada nebo Spojené státy americké, a v několika zemích Evropy (Francii, Německu, Španělsku a Velké Británii), dále jsou u migrantů populární Ruská federace, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty.

Dalším problémem je uprchlická krize, která zasáhla Evropskou unii v roce 2015. Krize byla způsobena velkým počtem migrantů, kteří se snažili dostat azyl na území EU. Výsledkem se stala politická krize, která hrozí stabilitě Evropy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍLE PRÁCE

Cílem práce je a) definovat pojmy vztahující se k mezinárodním trhům, b) definovat pojmy vztahující se k bezpečnosti, c) analyzovat současnou situaci ve světě a EU, d) analyzovat propojení mezi globálními trhy a bezpečnostní situací, e) vytvořit střednědobé scénáře možného budoucího vývoje.

4 BEZPEČNOSTNÍ HROZBY VE SVĚTĚ A V EU

4.1 Bezpečnost a bezpečnostní strategie

Podle ministerstva vnitra České republiky se pojem bezpečnost dá definovat jako "stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovým stavem. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace." [17]

Kromě toho se dá definovat i ekonomický prvek bezpečnosti v podobě ekonomické bezpečnosti, což je "stav, ve kterém ekonomika objektu, jehož bezpečnost má být zajištěna (státu, seskupení států, mezinárodní organizace apod.), není ohrožena hrozbami, které výrazně snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných i dalších bezpečnostních kapacit, sociálního smíru a konkurenceschopnosti objektu i jeho jednotlivých složek, tj. především jednotlivých podnikatelských subjektů na vnitřních i vnějších trzích." [17]

Bezpečnost byla dříve chápána výhradně jako bezpečnost vnější a vojenská. V současné době je ale pojem mnohem širší a zahrnuje několik oblastí:

Tab. 10. Rozšířený koncept bezpečnosti [26]

Stupeň rozšíření	Způsob rozšíření			
	Horizontální úroveň (sektory)	Vertikální úroveň (referenční objekty)	Ohrožené hodnoty	Zdroje hrozeb
Úzký koncept	Vojensko-politický sektor	Stát	Suverenita Teritoriální integrita	Jiné státy (Substátní aktéři) Příroda
Rozšířený koncept	Sociální sektor	Národ Sociální skupiny	Národní jednota Identita	(Státy) Národy Migranti Nepřátelské kultury
	Ekonomický sektor	Stát Instituce Individua	Rozvoj Existence Základní lidské potřeby	Jiné státy Trhy Globální ekonomika
	Environmentální sektor	Ekosystém Lidský druh	Udržitelnost Přežití Kvalita života	Stát Globalizace Lidský druh

4.2 Aktuální bezpečnostní hrozby ve světě a EU

Cílem evropské bezpečnostní a obranné politiky je "*posílit prostřednictvím rozvoje civilních a vojenských kapacit schopnost EU jednat při předcházení konfliktů a krizovém řízení*" (EU. Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie).

První bezpečnostní strategie Evropské unie byla přijata na konci roku 2003. Její novelizace proběhla po pěti letech v roce 2008 a 2010.

Mezi hlavní společné hrozby podle této strategie patří:

- všechny formy terorismu,
- závažná a organizovaná trestná činnost,
- počítačová trestná činnost,
- přeshraniční trestná činnost,
- násilí samo o sobě,
- přírodní katastrofy a katastrofy způsobené lidmi,
- silniční dopravní nehody.

Česká bezpečnostní strategie byla novelizována v roce 2015 po eskalaci konfliktu na východě Ukrajiny a zavedení ekonomických sankcí proti Rusku, a proto lépe zohledňuje aktuální situaci a hrozby. Podle této strategie hlavními hrozbami pro Českou republiku jsou:

- Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodněprávních závazků v oblasti bezpečnosti.
- Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí.
- Terorismus.
- Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů.
- Kybernetické útoky.
- Negativní aspekty mezinárodní migrace.
- Extremismus a nárůst etnického a sociálního napětí.
- Organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita.
- Ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury.
- Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie.
- Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události.

Tyto hrozby stejně ohrožují i celou Evropskou unii a situaci na globálních trzích. Například teroristické útoky na letišti mohou vyvolat pokles tržeb leteckých společností.

Každý rok se v Evropské unii vydávají výroční zprávy, ve kterých se probírají nejzávažnější otázky bezpečnosti a zahraniční politiky a aktivit podle regionů a oblastí. Poslední dostupný dokument je z roku 2014. Mezi globální hrozby zase patřily otázky šíření jaderných zbraní, organizovaný zločin, bezpečnost na moři, internetová bezpečnost, energetická bezpečnost, změna klimatu, migrace, drogy, zodpovědná těžba a terorismus.

Pro zajištění bezpečnosti Evropská unie spolupracuje s Organizací spojených národů (OSN), Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Radou Evropy (RE), G7/G8/G20. G7 je sdružení ekonomicky nejvyspělejších zemí světa, které se skládá z několika zemí EU (Francie, Itálie, Německo, Velká Británie), USA, Kanady a Japonska. Do roku 2014 se jednání ve formátu G8 účastnilo i Rusko, ale jeho členství bylo pozastaveno kvůli připojení Krymu, které velká část mezinárodního společenství považuje za anexi. G20 je další sdružení největších ekonomik světa, jehož jednání se účastní ministři financí a guvernéři centrálních bank (19 států plus Jednotný vnitřní trh EU).

Většina zemí Evropské unie je zároveň členskými zeměmi NATO. NATO bylo vytvořeno po druhé světové válce s cílem zajistit mír v Evropě a světě. Nová organizace byla vytvořena s účastí Spojených států amerických, které chtěly pomoci západní Evropě, oslabené válkou, se bránit před Sovětským svazem. Od svého vzniku do konce studené války vztah mezi Evropským společenstvím a NATO neprovázely problémy, protože i přes několik snah o vytvoření společné obranné politiky Evropa příliš nespolupracovala v bezpečnostních otázkách.

Podle každoroční analýzy americké soukromé zpravodajské agentury v roce 2016 mohou na světové scéně nastat následující události [9]:

1. Turecko se zapojí do bojů v Sýrii a bude se snažit o zvýšení svého vlivu v Iráku. Na jedné straně se bude snažit omezit kurdskou expanzi, na druhé bude bojovat proti Islámskému státu.
2. Turecko se dostane do sporu s Ruskem. Turecko kontroluje Černé a Středozemní moře, a proto pro Rusko ztráta přátelských vztahů může mít negativní dopady.
3. Rusko bude pokračovat ve svém zapojení v Sýrii a pokusí se donutit Spojené státy ke kompromisu, aby přestaly rozšiřovat svůj vliv na země bývalého sovětského prostoru.

4. USA ale budou spíše hledat evropské spojence, kteří jim pomohou v konfrontaci s Ruskem.

5. Společné úsilí proti Islámskému státu pomůže zničit jádro skupiny, ale k celkovému vítězství zatím nedojde. Zvýší se i hrozba teroristických útoků mimo Islámský stát, protože ztracené pozice budou chtít získat zpět pomocí zastrašování. Bude to příkladem i pro ostatní islamistické skupiny.

6. Teroristická hrozba podpoří islamofobii a urychlí fragmentaci Evropy: *"Hraniční kontroly a volání po zachování národní identity zničí princip Evropské unie o volnosti pohybu. Uzavření hranic zapříčiní zastavení migrantů na západním Balkáně, kde je už nyní silné etnické a náboženské napětí."*

7. Ve Francii a Německu budou pokračovat přípravy na volby v roce 2017, vzrůstat bude nacionalismus a skepse k Evropské unii. *"Francouzsko-německé vztahy utrpí kvůli vzrůstajícím rozdílům mezi zájmy Paříže i Berlína. Německo se postaví proti návrhu Francie ohledně prohloubení integrace na kontinentu (obzvláště mezi zeměmi eurozóny) a zvýšení výdajů. Pro Paříž i Berlín bude čím dál těžší najít společnou řeč na téma ochrana EU."*

8. Řecko bude i nadále prožívat politickou a ekonomickou krizi. Ale ani zbytek jižní Evropy nebude politicky stabilní: *"V Portugalsku hrozí předčasné volby, protože koalice levicových stran má problémy udržet se u moci, Španělsko se zase bude snažit vytvořit stabilní vládu po volbách z 20. prosince. Itálie se bude snažit najít rovnováhu mezi ekonomickými reformami a zvýšením veřejných výdajů."*

9. Na konci roku se uskuteční referendum o vystoupení Velké Británie z Evropské unie. *"Očekává se, že Londýn přijde s různými návrhy pro reformy EU. Proti nim se postaví hlavně země střední a východní Evropy, které budou bránit zákony, jež jim umožňují chránit země mimo eurozónu před některými rozhodnutími."*

10. Migrační krize by měla mít cyklický charakter a znovu bude pokračovat na jaře, až se počasí zlepší a oteplí se. Země na balkánské trase budou čím dál méně vstřícné k uprchlíkům a zvýší se počet hraničních kontrol. Bude omezen i Schengenský prostor.

11. Ceny ropy budou mít na Evropu zklidňující dopad. *"Íránská ropa na trhu v první polovině roku vykompenzuje pokles v americké produkci. Ani Čína cenám komodit nijak neuleví. Nárůst spotřeby se zpomalí kvůli problémům s implementací reformy a neshodám"*

mezi nejvyššími představiteli politické strany. I přesto dokáže mít dost ekonomické síly, aby konkurovala americkému vlivu v jihozápadní Asii."

Předpokladem této práce je že se situace v roce 2016 bude rozvíjet o něco mírněji. Turecko začne aktivní zásah na severu Sýrie a současně se bude snažit zesílit svůj vliv v severním Iráku. Turecko bude nejen válčit proti Islámskému státu, ale i pokusí se zdržet expanzi Kurdů. Nehledě na různorodý charakter vedlejších motivů účastníků vojenské operace proti Islámskému státu, tato organizace nejspíše utrpí velké ztráty, ale nebude úplně zničená. Vztahy Turecka s Ruskem zůstanou napjaté i přesto, že pro Rusko konfrontace s Tureckem je nevýhodná (Turecko kontroluje průliv mezi Černým a Středozemním mořem).

Rusko se bude dále účastnit vojenského zásahu v Sýrii, ale Islámský stát nebude jedinou podstatnou otázkou. Rusko se bude snažit ovlivnit Západ a zastavit jeho expanzi na post-sovětském prostoru. Ale finanční a technická závislost Ruska na zbytku světa, její závislost na exportu surovin, znamená, že sankce ještě po dlouhou dobu budou nástrojem pro ovlivňování ze strany evropských zemí a Spojených států. Zatím ruské vedení nevyalezlo efektivní způsoby obrany.

Spojené státy americké budou s Ruskem jednat ohledně taktických otázek, ale na tom spolupráce bude končit. Kromě toho americká administrace bude podporovat své evropské spojence, kteří se nachází na hranici s Ruskem.

Podstatnější otázkou pro USA na aktuální etapě je zamezit růstu Číny pomocí vytvoření ekonomických, politických a jiných bariér. Americké vedení dokonce předpokládá, že v budoucnu oslabené Rusko se bude bát čínské expanze, a proto bude muset podpořit USA v omezení vlivu Číny.

Hrozby bezpečnosti ve východní Asii jsou dány soupeřením Číny a USA. V Jiho-Východní Asii státy jsou v podstatě rozděleny na dvě strany – některé podporují Čínu (Thajsko, Myanmar), jiné USA (Filipíny, Vietnam). Roste napětí ve vztazích Pekingů s největšími partnery USA v regionu – Japonskem a Austrálií. Nejcitlivější otázky v roce 2016 proto budou Tchaj-wan, a zesílení teritoriálních sporů v Jihočínském a Východočínském moři.

Ve volbách v Tchaj-wan zvítězí opoziční Demokratická progresivní strana, která je proti sbližení s Čínou. Pokud po svém zvolení strana odmítne podpořit "princip jednotné Číny" nebo vyhlásí nezávislost Tchaj-pej, Čína bude muset zasáhnout proti separatistům. Toto

riziko se stalo příčinou, proč USA rozhodly poskytnout vojenskou pomoc Tchaj-wanu v roce 2016. Samozřejmě, že taková spolupráce a otevřená podpora Spojenými státy americkými se nelíbí vedení Číny, které pravděpodobně zavede sankce proti dodavatelům zbraní a bude tlačit na americké společnosti pracující v Číně.

Spojené státy americké rovněž zasahují do teritoriálních sporů ve východní Asii v Jihočínském a Východočínském moři, kde americké námořnictví zavedlo hlídky. Reakce Číny může být rovněž velmi ostrou.

Pokud Donald Trump se stane prezidentem USA a splní své sliby: reformuje daňový systém, zpřísní migrační zákon, zvýší financování armády, začne stavět zeď na hranice s Mexikem, povolí ekonomickou špionáž v Číně, kurz amerického dolaru klesne a vzroste cena zlata a hodnota společností ve vojenském průmyslu.

Globalizace ekonomických vztahů a internet otevřely nové oblasti pro konfrontaci. Roste citlivost zemí k informačnímu tlaku, teroristické sabotáži, kybernetickým útokům, technickému embargu, finančním sankcím a soudnímu stíhání. Informační válka může mít podobu zveřejnění citlivých informací, jako se to stalo s tzv. panamskými dokumenty, které mohou ovlivnit politickou sféru po celém světě.

Ekonomiky největších zemí v roce 2016 budou pokračovat v rozvoji s pomalejším tempem a cena ropy bude stále rekordně nízká. Nicméně rozšíření zóny vojenské operace na Blízkém východě, prohlubování konfliktu mezi Saudskou Arábií a Iránem nebo destabilizace v Saudské Arábii může vést ke změnám v této prognóze.

12. února 2016 parlament Velké Británie zveřejnil dokument o současných vztazích s Evropskou unií a možných dopadech dvou scénářů: vystoupení Británie z EU a zachování členství. Evropská unie je hlavním obchodním partnerem Británie. V roce 2014 do EU šlo 45 procent britského exportu zboží a služeb (cca 295 miliard EUR) a 53 procenta importu šlo do Velké Británie z EU (cca 370 miliard EUR). V roce 2014 téměř polovina celkového objemu přímých zahraničních investic do Velké Británie měla původ v Evropské unii. Například podíl USA na přímých zahraničních investicích do Velké Británie byl 24 procenta, a podíl jiných zemí 28 procent.

Proto možné vystoupení Velké Británie z Evropské unie by nejvíce ovlivnilo takové oblasti jako přímé zahraniční investice, britský příspěvek do společného rozpočtu Evropské unie a migraci na britském trhu práce (zanikl by společný trh zboží, služeb a kapitálu a volný pohyb osob). Pro přímé zahraniční investice je podstatná existence společného trhu. Na

druhou stranu i po vystoupení Velká Británie může zavést příznivá pravidla pro investování, která i tak přilákají zahraniční kapitál. Co se týče příspěvku do společného rozpočtu, v roce 2015 Británie přispěla částkou cca 10,9 miliard eur (přibližně 0,5 HDP) a je čistým dárcem (přispívá více, než dostává od EU). Přitom některé regiony země, ve kterých úroveň života je nižší než evropský průměr, dostávají značnou podporu přes strukturální fondy Evropské unie, další podporu dostává britské zemědělství, které rovněž je hlavním odběratelem evropské pomoci.

Trh práce a migrace se dá popsat pomocí dalších ukazatelů: kolem 3 milionů občanů jiných zemí EU žije ve Velké Británii a cca dvě třetiny z nich mají práci. 1,3 milionu občanů Velké Británie žije v jiných zemích EU. Právo na sociální podporu v podmínkách volného pohybu uvnitř Unie vzniká automaticky. V případě vystoupení Británie z EU velké změny zažijí obě skupiny. Británie bude moci nastavit zvláštní pravidla pro přistěhovalce a omezit pro ně přístup k systému státní sociální podpory.

Pokud se Velká Británie rozhodne vystoupit z EU, pak vznikne potřeba podpisu nových smluv pro zachování obchodních vztahů s členskými státy Evropské unie, aby pro ni neplatily zvýšené tarify nebo jiná omezení. Příznivci vystoupení předpokládají, že vyjednání zvláštních podmínek se podaří a Británie si zachová blízké obchodní vztahy se zeměmi Evropské unie.

Možné varianty vystoupení zahrnují:

- Norskou variantu, kdy Velká Británie vystoupí z Evropské unie a připojí se do Evropského hospodářského prostoru, což jí zaručí přístup k evropskému trhu vyjma finančního sektoru ekonomiky. Kromě toho Británie nebude muset dodržovat evropská pravidla v oblasti zemědělství, rybolovu, legislativy a vnitřní politiky.
- Švýcarská varianta, kdy Velká Británie nebude členem EU ani EHP, ale podepíše zvláštní smlouvy pro každý ze sektorů ekonomiky.
- Turecká varianta, kdy Velká Británie se může zapojit do celní unie s EU, což jí umožní vstup na evropský trh, ale volný vstup do finančního sektoru jí nebude umožněn.
- Velká Británie se bude snažit domluvit s EU o prostoru volného obchodu podle švýcarského modelu, ale s garancí přístupu finančního sektoru ekonomiky na

evropský trh, a také s určitou možností kontrolovat a formulovat společná obchodní pravidla.

- Velká Británie může úplně ukončit svou účast v EU a řídit se jen pravidly Světové obchodní organizace.

5 VLIV VÝVOJE GLOBÁLNÍCH TRHŮ NA BEZPEČNOSTNÍ HROZBY V EU

V této kapitole budeme analyzovat vztah mezi globálními trhy a bezpečnostními hrozbami v EU a budou nastíněny hlavní možné problémy (jako například vystoupení Velké Británie z Evropské unie).

Cílem praktické části je diskutovat problematiku provázanosti globálních trhů a bezpečnostních hrozeb, geostrategie a geopolitiky a naznačit možné trendy v následujících pěti letech (pátá kapitola).

V praxi se dá použít několik strategií pro zajištění bezpečnosti země:

1. Omezit nežádoucí dopady pomocí vlivu na úrovni jednotlivých zemí.
2. Vytvořit rovnováhu pomocí organizace různých sjednocení a bloků na regionální a mezinárodní úrovni.

5.1 Provázanost globálních trhů a bezpečnostních hrozeb

V podmínkách globalizace se zesiluje hrozba destabilizace světové ekonomiky. Je to spojeno především s činností nadnárodních korporací a výskytem globálních trhů, které nejsou pod kontrolou národních vlád. Proto státy se snaží vytvořit systém společné kontroly mezinárodního obchodu a finančního systému na bilaterální a multilaterální úrovni. Předpokládá se, že vyšší stupeň propojenosti může zamezit vzniku nových válek a konfliktů, protože systém bude založen na dosažení společných výhod.

V poslední době vzrůstá význam politicko-ekonomických bloků, které spojují geograficky blízké státy – současně s globalizací probíhá proces regionalizace. Příkladem je samozřejmě samotná Evropská unie, která se stala příkladem pro sjednocení jiných regionů a vytvoření Společenství jihovýchodních asijských států (ASEAN), Africké unie, Šanghajské organizace spolupráce (ŠOS), Ligy arabských států (LAS), Ekonomického společenství západoafrických zemí (ECOWAS), BRICS (hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky) nebo Jihoamerického společného trhu (MERCOSUR).

Existuje několik variant budoucnosti multipolárního světa: jsou založeny na soupeření, v němž hlavní roli budou hrát národní státy, anebo na vícestranných organizacích, kde se budou respektovat společná ujednání. Evropská unie přitom preferuje druhou variantu.

Války mohou znamenat velké výdaje s téměř minimálními příjmy pro jednu stranu a naopak obrovské výnosy pro druhou. Ale stabilita a kooperace je mnohem rozumnější a logičtější způsob mezinárodní spolupráce. Taková spolupráce je však možná, jen pokud všichni hráči se budou řídit společnými pravidly hry. Současná globalizace přinesla snahu rozšířit i liberálně-demokratické hodnoty do oblasti mezinárodních vztahů a vnitřní politiky zemí. Tlak západních společností přispívá ke zvýšení pracovních podmínek pro zaměstnance v rozvojových zemích. Nadnárodní korporace jsou nucené svými zákazníky k používání technologií, které šetří životní prostředí, a k sociální zodpovědnosti za trvalý rozvoj. Samozřejmě společnosti to používají i v rámci konkurenčního boje a značky jako "Fair trade" nebo účast na charitativních akcích mohou pomoci získat nové zákazníky. Na druhou stranu to ale ukazuje, že taková regulace trhu funguje v praxi, i pokud tlak na změny jde ze strany společnosti.

Nicméně pro některé státy, kde jsou více rozšířeny paternalistické tradice v politice, svoboda slova a lidská práva nejsou základními hodnotami. Národ takových zemí často považuje za nejdůležitější, aby stát prokázal svou sílu, a liberalizace je chápána jako životní hrozba a snaha zničit dlouhodobé tradice národa. Takové země, které se neřídí západními hodnotami, ale stejně respektují ekonomické zákony, protože tyto zákony jsou univerzální. Tím pádem světová společnost na jedné straně je ohrožena zvýšenou propojeností, ale na druhé straně může ovlivňovat ekonomicky i země, které se nechtějí domlouvat politicky na základě společných zájmů.

V globálním měřítku stabilita mezinárodního ekonomického systému je založena na Světové obchodní organizaci, která podporuje a rozvíjí právní normy vztahující se na mezinárodní obchod zboží a služeb. Činnost Světové obchodní organizace je zacílena na zabezpečení spravedlivé konkurence na světovém trhu a vytvoření příznivých podmínek pro mezinárodní směnu zboží a služeb.

Liberalizace obchodu je však vedena hlavně průmyslově úspěšnými zeměmi. Ostatní země je často obviňují z toho, že v sestavení legislativních aktů státy vycházejí ze svých zájmů místo neutrálních principů, na které se odvolávají. Pokud pro ně není výhodné liberalizovat trh s nějakým určitým druhem produkce, tento trh nebude liberalizován. Naopak pokud tyto nejvlivnější hráči chtějí zabezpečit průnik své produkce na trhy třetích zemí a usnadnit obchod mezi státy, pak bariéry v této oblasti budou odstraněny. Klasickým příkladem je třeba Transatlantická dohoda o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP). Pokud

některé funkce vlád se postupně posouvají na nadnárodní úroveň, vede to ke znevýhodnění menších zemí, které nemají tak velký vliv na rozhodování v nadnárodních institucích.

Na jednu stranu takové rozdělení se dá pochopit, země s větším počtem obyvatel a ekonomickou silou má vyšší váhu než malá země, která by v případě hlasování s právem veta mohla blokovat jakékoliv rozhodnutí. Na druhou stranu to ale vede k nestabilitě a uvažování menších zemí o vystoupení z mezinárodních organizací, pokud se jim zdá, že k jejich zájmům se nepřihlíží. Současně obavy vyvolává i příliš hluboká integrace. Existují obavy z toho, že velké celky budou diktovat své požadavky, protože mají sílu a vliv.

V praxi suverenita a efektivita státu je nyní závislá na úrovni ekonomického rozvoje. Místo země na světovém trhu se odvíjí od jejího intelektuálního potenciálu, možnosti vědeckého výzkumu, investic do vzdělání a rozvoje pracovní síly. Ekonomická suverenita v aktuálních podmínkách neznámá uzavřenost nebo soběstačnost ekonomiky, to už téměř není možné, ale reálnou samostatnost země v tvorbě nejnovějších technologií, konkurenceschopných na globálním světovém trhu. Samozřejmě v takových podmínkách nejlepší pozici mají země, které disponují potřebnými prostředky, jež mohou utrácet na výzkum a vzdělání. Ostatní státy naopak zaostávají.

Globální nerovnost je rovněž významnou globální bezpečnostní hrozbou, která souvisí s rozdělením příjmů na světě. V roce 2020 má dojít k růstu světové ekonomiky o 80 procent ve srovnání s rokem 2000, na druhou stranu tento růst prakticky neovlivní třetinu světové populace (především v subsaharské Africe). Trend podléhá prohlubování této nerovnosti i přes pokračující globalizaci. Hlavní bezpečnostní hrozba, která z toho plyne, je hrozba neřízené a masové migrace mezi regiony a státy.

Z analýz plyne, že riziko takového scénáře bylo po dlouhou dobu podceňováno. Současná uprchlická vlna, která se skládá z ekonomických migrantů a válečných uprchlíků, jen potvrzuje tvrzení z analýzy Miloše Balabána z roku 2008: *"Všechny faktory globální nerovnosti a chudoby vytvářejí podmínky pro vznik masové neřízené migrace z teritorií, která neposkytují lidem tam žijícím perspektivu důstojnějšího a bezpečnějšího života. Masové vlny migrace mohou být vyvolány řadou podnětů jako lokální a regionální ozbrojené konflikty, ekonomická zaostalost států, selhávající státní systémy, útlak ze strany státního aparátu nebo většinových skupin populace na základě etnické, náboženské nebo politické příslušnosti menšin, dále chudoba, degradované životní prostředí, nedostatek vody, potravin a přelidněnost. V případě Evropy budou hlavními zdroji migrace pro*

relativní geografickou blízkost především subsaharská Afrika, Blízký a Střední východ a severní Afrika." [28]

Vývoj cen komodit na globálních trzích také ovlivňuje rozhodování států. Evropská unie není moc závislá na tomto vývoji, protože se snaží diverzifikovat rizika. Závislost se ale hodně projevuje v případě Ruské federace. Pokud ceny za ropu rostou a zůstávají vysoké, země může provádět dost agresivní mezinárodní politiku, která ohrožuje bezpečnost světa a světovou rovnováhu. Pokud ceny ropy jsou nízké, Rusko hledá možnosti spolupráce, omezuje rozpočet armády a chová se k Západu mnohem vstřícněji.

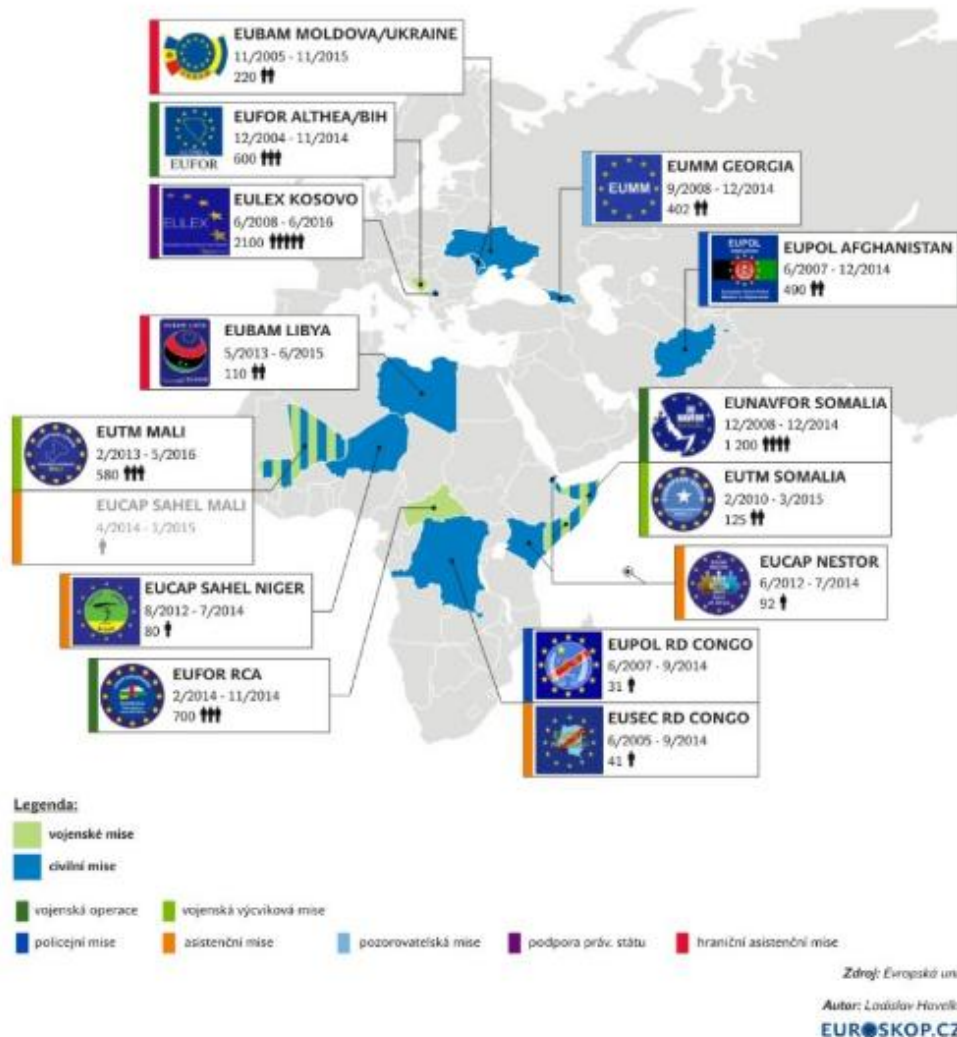
5.2 Výzvy pro bezpečnost EU v procesu globalizace

Bohužel v moderní globalizované společnosti existuje pro zločin hodně příležitostí, jako je vysokorychlostní komunikace, vysoká mobilita a okamžité provedení finančních transakcí. Všechny negativní jevy globalizace mají dopad na zajištění bezpečnosti v EU a ve světě. Je nutné podotknout, že výzvy pro bezpečnost EU mají širší pojetí, než je definováno bezpečnostní strategií EU [35, s. 2]. Podle úzkého pojetí bezpečnosti, viz kapitola 4.1, můžeme definovat vojenské hrozby pro bezpečnost v EU:

- ozbrojená agrese
- šíření zbraní hromadného ničení
- regionální konflikty

Vojenská bezpečnost EU spadá pod společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU (SBOP), která byla založena v roce 1999 [36]. Politika zahrnuje spolupráci v oblasti vojenství a zvládání krizí v rámci širší Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). Založení SBOP bylo podmíněno neexistencí nástrojů pro společné zapojení v krizových situacích a odkázanost evropských států v těchto otázkách na NATO. Na začátku 90let v blízkém okolí EU probíhalo několik regionálních konfliktů, jako byla válka v Bosně nebo etnické násilí v Kosovu. Zahraniční operace jsou nejviditelnějším nástrojem EU pro zajištění své bezpečnosti. Od roku 2003 spustila Unie více než 30 zahraničních misí s účastí vojáků, policistů, ale i soudců nebo úředníků.[36]

Probíhající zahraniční operace EU - stav 7/2014

Obr. 8 Probíhající zahraniční operace EU. Zdroj: Euroskop.cz

Analytici označují šíření zbraní hromadného ničení za „potenciálně největší ohrožení bezpečnosti EU“. Nejvýznamnějším dokumentem v tomto aspektu je rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1540 (2004), „která zakotvuje povinnost států zamezit nestátním subjektům vyvíjet, získávat, vyrábět, vlastnit, převážet, převádět a používat zbraně hromadného ničení a jejich nosiče, zvláště pak pro teroristické cíle, jakož i pro pokusy angažovat se v jakékoliv z uvedených činností, účastnit se jich jako komplic, napomáhat jim nebo je financovat“ [37]. Globální šíření dovedností a technologií usnadňuje rozvoj výroby nebezpečných zbraní nejen státům, ale dokonce i neloajlním skupinám. Takže musíme pokládat otázku, zda strategie může být navržena tak aby mohla zajistit skutečnou

prevenci šíření zbraní. Státy hlavně by měly zaměřit na následující nástroje proti šíření zbraní: tuzemské i zahraniční bezpečnostní mechanismy pro skladování a převody, mnohostranné kontroly vývozu, ověřování kontroly zbraní, dohled, vojenské a jiné formy zamezení obchodů se zbraněmi.

Z pohledu politické bezpečnosti největšími hrozbami pro bezpečnost v EU jsou terorismus a organizovaný zločin, které leží na pomezí vojenského a politického sektoru:

- terorismus – má globální dosah a ničivé následky, zneužívá stinné stránky globalizace kulturního, ekonomického a náboženského charakteru, má možnost šíření prostřednictvím propagandy přes internet a různé prostředky financování;
- organizovaný zločin – ve svém článku „pět válek globalizace“ Moises Naim [34, s. 1] definoval hlavní hrozby globalizace jako obchod s drogami, zbraněmi, lidmi, duševním vlastnictvím a praní špinavých peněz. Do kategorie organizovaného zločinu spadají také další protiprávní jednání, jako hospodářská trestná činnost, sexuální zneužívání nezletilých osob a dětská pornografie, násilné trestné činy, korupce, podvody s veřejnými listinami a další organizované a závažné trestné činnosti;

Z širšího pojetí můžeme pro EU vymezit další hrozby, a to ekonomickou, strategickou – v tomto aspektu energetickou hrozbu, společenskou a environmentální. Propojenost informačních technologií a systémů je hlavním rysem globalizace a stává se pro fungování mnoha kritických systémů civilních komunikací, energetiky, dopravy, elektrického sektoru, vodního hospodářství a bankovníctví stále důležitější [38, s 2]. Problém spočívá v tom, že tyto oblasti jsou potenciálně zranitelné vůči hrozbě počítačových útoků a narušení. Nebezpečí plynoucí z poškozování životního prostředí často překračují státní hranice. Nejvíce mediálně zveřejněné nebezpečí je globální oteplování, které způsobuje sucha, záplavy a prudké bouře. Jiné nebezpečí pro životní prostředí je znečišťování ovzduší a vody, ztráta lesů a biologické rozmanitosti, jakož i potenciální zavedení toxických látek do lidského potravního řetězce. V posledních letech pro EU docela problematickou otázkou byla energetická bezpečnost, jelikož časté přerušení dodávek zemního plynu z Ruska do Ukrajiny ohrožuje především transit ruského plynu přes Ukrajinu do EU, proto je pro evropské státy důležitá diverzifikace energetických zdrojů. Za zmínění též stojí společenská hrozba pro EU, a hlavně nelegální migrace. Po období poklesu migrace (od roku 2008 až 2013), bylo v roce 2014 zjištěno,

že počet nelegálních migrantů, kteří nedovoleně pobývají v zemích EU-28, vyvrcholil a činil kolem 626 000. To představuje nárůst o cca 46% oproti roku 2013, a přibližně 8% ve srovnání s rokem 2008. Nejvíce dotčenými členskými státy v roce 2014 byly Německo (počet migrantů 128 000), Francie (96 000), Řecko (74 000), Švédsko (73 000) a Velká Británie (65 000). Většina občanů ze zemí mimo EU, kteří byli zadrženi, jsou mladí muži ve věku mezi 18 a 34 lety (41% z celkového počtu zadržovaných). Globální ekonomika a EU potřebují migranty jako pracovní sílu, ale potřebuje kvalifikovanou část imigrantů. Bohužel uprchlická krize neřeší zatím nedostatek pracovní síly, naopak zvyšuje zatížení sociálního systému EU.

6 DISKUZE A VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

Pro zpracování byla zvolena metoda scénářů. K prognózování byl zvolen střednědobý horizont, časově omezený na pět let. Vzhledem k tomu, že v takovém časovém horizontu se většina hrozeb dá do jisté míry předpokládat, jako hlavní proměnné byly zvoleny aktuální problémy:

1. Británie vystoupí/nevystoupí z EU.
2. Uprchlická krize zesílí/zeslábne.
3. Teroristická hrozba vzroste/klesne.

6.1 Celkové zhodnocení situace v Evropské unii

6.2 Scénáře

Scénáře byly rozděleny podle svého charakteru na výborný, neutrální a katastrofický scénář. Pokusil jsem se o nezávislé hodnocení podložené analýzami a zprávami z dostupných zdrojů, ale v takové sféře jakékoliv prognózy jsou pouze zohledněním možných variant vývoje, nikoliv tvrzením, že daná skutečnost opravdu nastane a vyvolá stanovené následky.

6.2.1 Pozitivní scénář

V pozitivním scénáři se situace bude vyvíjet nejlepším možným způsobem takto:

1. Británie zůstane v EU.
2. Uprchlická krize skončí.
3. Teroristická hrozba sníží se.

Jako pozitivní varianta vývoje se jeví to, že v referendu o opuštění Evropské unie Britové budou hlasovat proti, což stabilizuje decentralizační tlaky uvnitř organizace. Jiné země už o vystoupení nebudou uvažovat, ale budou se snažit o další rozvoj spolupráce a společných evropských politik, které budou přispívat k růstu spolupráce a posílení pozice Evropské unie na světovém trhu.

Pokud Britové rozhodnou, že v EU chtějí zůstat, a zároveň dojde k zeslábnutí uprchlické krize, Evropa získá potřebný čas na přípravu k dalším možným výzvám. Zřejmě i existující

vlna žadatelů o azyl vyvolá zvýšení výdajů ze státních rozpočtů na azylové řízení a pomoc běžencům, ale podle odhadů odborníků půjde jen o dočasný negativní vliv na ekonomiku, který ve střednědobém a dlouhodobém horizontu může naopak ekonomikám prospět ([25]). Takový odhad je docela optimistický, ale právě úspěšná integrace uprchlíků je předpokladem pro pozitivní scénář v otázce přílivu migrantů do Evropské unie.

Pomoc Turecku a jiným zemím v regionu bude další položkou výdajů. Syrská armáda bude úspěšně útočit na Islámský stát a podaří se jí zničit jeho hlavní složky, což sníží riziko mezinárodního terorismu. Evropské země, Ruská federace, USA a syrská vláda se domluví na plánu stabilizace situace na území Sýrie.

Budou zrušeny sankce, které byly zavedeny EU proti Ruské federaci a naopak Ruskou federací proti EU v roce 2014, což způsobí nárůst obchodu mezi EU a Ruskem. Ekonomickým výsledkem bude růst importu a exportu do Ruské federace, příliv přímých zahraničních investic. Rovněž se sníží napětí mezi Ruskem a NATO. Ekonomická spolupráce s Čínou bude pokračovat a přinese členským státům EU (včetně České republiky) nové příležitosti.

6.2.2 Neutrální scénář

Neutrální scénář je založen na tom, že v některých oblastech se situace bude vyvíjet negativně, v některých pozitivně, čímž bude efekt negativních událostí neutralizován. V některých oblastech se situace nezmění.

1. Británie zůstane v EU.
2. Uprchlíká krize bude pokračovat.
3. Teroristická hrozba zůstane na stejné úrovni.

Neutrálním scénářem bude pokračování trendu s růstem počtu migrantů a hrozbou teroristických útoků, které však zůstanou na stejné úrovni. Kvůli hrozbě terorismu státy budou muset zvýšit výdaje na bezpečnost, klesne zisk aerolinkám, lidé budou méně cestovat, mohou zkrachovat některé cestovní agentury. Bude se hledat nová hranice mezi svobodou jednotlivce a bezpečností společnosti.

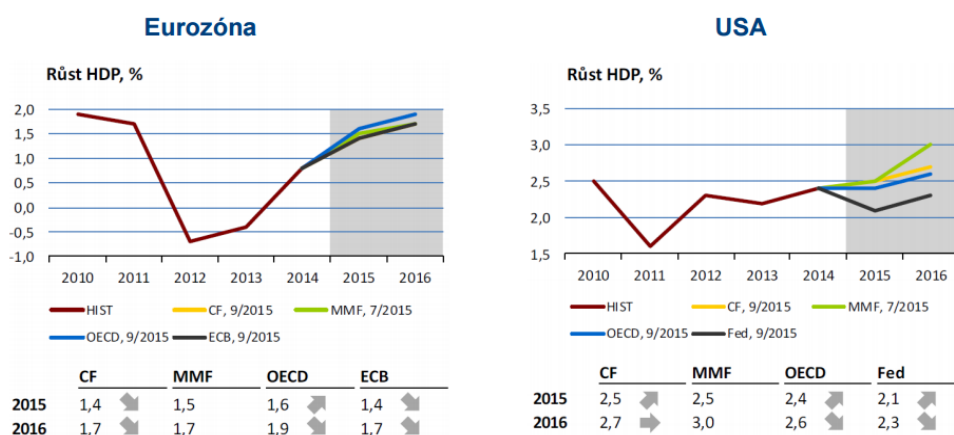
Evropská unie uzavře hranice pro migranty a bude fungovat dohoda s Tureckem o navracení nových migrantů, kteří příplují z Turecka do Řecka. Za každého vráceného uprchlíka bude jiný Syřan, který se nepokoušel vstoupit do EU nelegálně, umístěn do EU.

Taková politika vyvolá zvýšené náklady pro evropský rozpočet, ale na druhou stranu lepší kontrola migrace sníží bezpečnostní riziko a tím i pravděpodobnost, že se do Evropy dostanou teroristi.

Británie sice zůstane v Evropské unii, ale vzhledem k pokračující uprchlické vlně budou zavedeny přísnější kontroly na hranicích EU a mezi Velkou Británií a jinými státy. Kontroly na hranicích vytvoří komplikace pro ekonomiku a povedou ke zvýšení administrativních a logistických nákladů [2], které však budou menší, než v případě, že Velká Británie úplně vystoupí z EU.

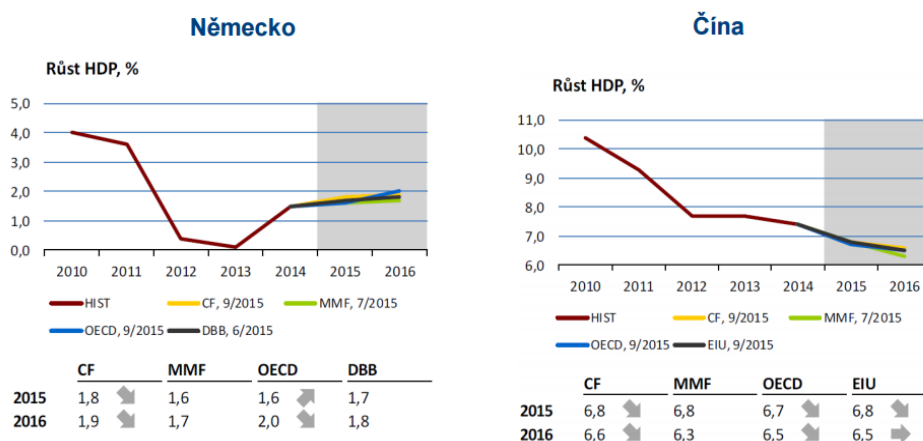
Čína bude i dále růst, ale pomalejším tempem, současně se nebude snažit získat vliv v jednotlivých členských státech EU mimo ekonomickou oblast. Ekonomická spolupráce se bude úspěšně rozvíjet, což může v dlouhodobém horizontu ohrozit bezpečnost EU, pokud Čína bude mít příliš silné lobby v Evropě. Nehrozí to však ve sledovaném horizontu pěti let.

Podle informací České centrální banky předpověď pro růst světového HDP vypadá takto: HDP Eurozóny bude v roce 2016 růst s tempem 1,7-1,9 procent, což je více než v roce 2015. Ohledně USA se prognózy liší. Podle americké centrální banky Fed tempo růstu bude činit 2,3 procenta, což znamená mírný nárůst oproti roku 2014 (2,1 procenta), a podle Mezinárodního měnového fondu růst ekonomiky bude činit 3,0 procent HDP.

Obr. 9. Prognóza vývoje HDP Eurozóna a USA (ČNB)

HDP Německa bude v roce 2016 růst s rychlostí vyšší, než v roce 2015, nárůst bude činit 1,7-2,0 procent ročně. Nejrychleji bude ale stále růst Čína, a to s rychlostí 6,3-6,6 procent, avšak celkový trend je klesající. Přitom v roce 2010 růst HDP přesahoval 10 procent.

Obr. 10. Prognóza vývoje HDP Německo a Čína (ČNB)

Z toho plyne, že Čína se zpomaluje, naopak roste ekonomika Eurozóny i přesto, že v posledním roce se řešil problém Řecka. Vývoj v USA v posledních letech je relativně konstantní.

6.2.3 Katastrofický scénář

V katastrofickém scénáři bude znázorněn nejhorší případ prohloubení krize uvnitř EU a ve světě.

1. Británie vystoupí z EU.
2. Uprchlická krize bude pokračovat.
3. Teroristická hrozba vzroste.

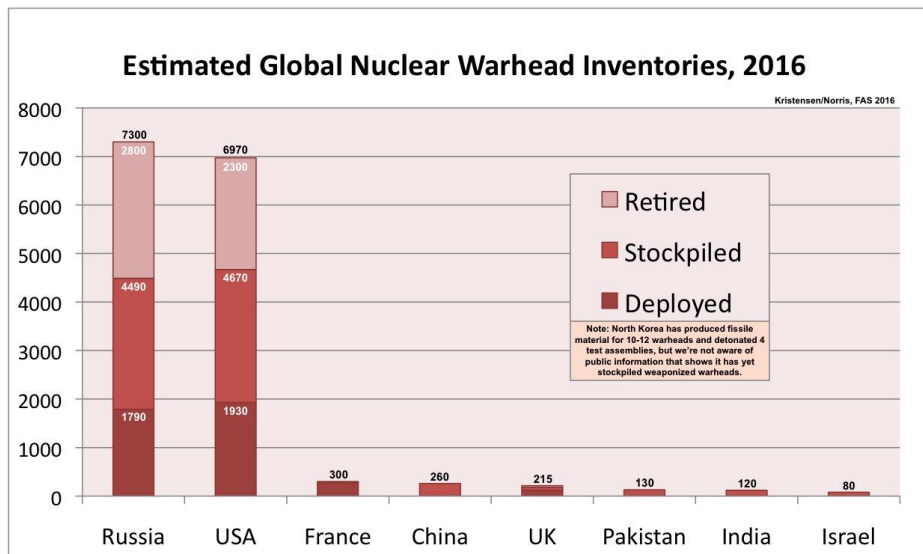
Ke katastrofickému scénáři patří vystoupení Británie z Evropské unie, současné zesílení uprchlické krize a růst teroristické hrozby. Povede to k velkým ekonomickým výdajům na bezpečnost a ohrozí všechny její složky. Válka v Sýrii, pokud se jí nepodaří zastavit, hrozí rozšířením do dalších arabských zemí, což způsobí nárůst počtů uprchlíků a nestabilitu v regionu Blízkého východu, Turecku a na jižních a východních hranicích EU.

Zesílení uprchlické krize povede k omezení Schengenského prostoru, kontrolám na hranicích EU a možná i jednotlivých zemí uvnitř Unie. Fronty kamionů, které se budou muset zkontrolovat, povedou k prodloužení a zdražení přepravy, velkým ekonomickým ztrátám a následnému poklesu ekonomických výsledků.

Ekonomický dopad případného vystoupení Velké Británie sice nemusí být drastický, což ukazují i analýzy, zveřejněné britským parlamentem, ale ze strategického hlediska "Brexit" může spustit vlnu dalších pokusů o opuštění EU, což povede k destabilizaci geopolitické situace a zhoršení bezpečnostní situace v Evropě. Británie se stane příkladem selhání EU (zdaleka ne jediným, ale klíčovým), což povede ke snahám jiných zemí zachovat se podobným způsobem. Pravděpodobně z EU budou chtít vystoupit i země Visegrádské čtyřky, protože už delší dobu nesouhlasí s povinnými kvótami pro uprchlíky, a popularita EU v posledních letech klesá. Některé země vyhlásí referenda, ve kterých pak lidé odhlasují vystoupení. Pro evropský region to bude znamenat velkou bezpečnostní hrozbu.

Ekonomický vliv Číny bude čím dál více patrný i v Evropě. Expanze, která začne ryze ekonomicky, může skončit lobbováním jejích politických zájmů, které jsou v rozporu s evropskými hodnotami. Například na konci minulého roku česká BIS varovala před proniknutím čínských špiónů do české politiky. Čína se bude snažit ovládnout média a mít své příznivce na politické scéně, kteří by jí pomáhali k dosažení ekonomických a strategických zájmů v Evropě. Podle situace uvnitř Číny přitom je zjevné, že lidská práva pro ni nejsou prioritou.

Dalším problémovým bodem bude to, že Čína, Rusko a Spojené státy vlastní jaderné zbraně v objemu mnohem větším než Evropská unie. Za prvé Ruská federace má omezený rozpočet kvůli poklesu cen ropy a zavedení sankcí, a proto jediným významným zdrojem pro státní rozpočet bude obchod se zbraněmi (především konvenčními). Rusko se bude snažit prodávat je do arabských zemí. Za druhé existuje nebezpečí, že jejich jaderný arzenál nebude mít dostatečný servis. Podle odborníků ze Swedish Defence Research Agency většina rozpočtu na armádu v Ruské federaci plyne na konvenční námořní a vzdušný a kosmický sektor, a jen pět procent plyne na jaderný arzenál. [29] Přitom Spojené státy americké mají rozpočet armády ve výši 581 miliard USD, Čína 155,6 miliard, Saudská Arábie 56,725 miliard, Velká Británie 55 miliard a Ruská federace jen 46,6 miliard. [30]

Obr. 11. Počet jaderných zbraní na světě (Federation Of American Scientists)

Ve Spojených státech amerických volby vyhraje Donald Trump, jehož cílem je udělat z USA světovou velmoc. V takovém případě může být narušena ekonomická a bezpečnostní spolupráce mezi Evropou a USA v rámci NATO. Evropa zůstane sama proti hrozbě ze strany států Blízkého východu, Ruské federace, Číny. K tomu se přidají i Spojené státy americké.

ZÁVĚR

Pro současný svět je charakteristické čím dál vyšší propojení, integrace a sjednocení. Situace v jiných zemích a na jiných kontinentech může ovlivnit vývoj ekonomiky a bezpečnost Evropské unie a České republiky.

Tématem této práce byl vývoj na globálních trzích a bezpečnostní hrozby v Evropské unii. Toto téma je velmi komplexní. Globální trhy se dají rozdělit především na trhy výrobků a služeb, trhy kapitálu, trhy práce. Bezpečnost také má různé složky – ekonomickou, ekologickou, politickou, vojenskou, atd. Všechny tyto oblasti jsou vzájemně propojené. Politické rozhodování ovlivňuje ekonomiku, bezpečnostní situace se odvíjí od stavu na trzích a v politické sféře. Dá se mluvit i o sebenaplňujícím se proroctví, kdy subjekt se snaží eliminovat hrozby, které podle něho mohou vzniknout, a tím zapříčiní, že skutečnost opravdu nastane.

Očekávání (politické, bezpečnostní, ekonomické) významně ovlivňují vývoj situace na globálních trzích. Do skutečného vývoje situace vstupuje velký počet proměnných. Například, postavení Ruské federace a Číny, pozice nadnárodních korporací. Nicméně některé trendy a souvislosti se dají pozorovat a zhodnotit.

Hlavním cílem práce bylo analyzovat současnou situaci na globálních trzích a bezpečnostní situace ve světě a v Evropské unii a diskutovat o problematice provázanosti globálních trhů a bezpečnostních hrozeb. Teoretická část se zabývala pojmy globalizace a ekonomické globalizace, postavením Evropské unie na světovém trhu, popisovala vývoj na globálních trzích včetně aktuálních trendů. Téma globalizace není jednoznačné. Výhody, které přináší, se mohou stát nevýhodami z jiného hlediska. Postavení Evropské unie v globálním světě také není jednoznačné, ale pro menší státy EU globalizace nese spíše kladné efekty, než záporné. Evropská Unie pro své členské státy se stala jakýmsi nástrojem pro agregaci síly a tím posílila jejich postavení na mezinárodní aréně. EU má větší možnost ovlivnit jednotlivé oblasti globálního prostředí, a to oblast obchodů zboží a službami, oblast životního prostředí, finanční trhy, kulturní otázky a otázky spolupráce jednotlivých států atd. Jednotlivé členské státy by takové postavení samostatně nezískaly, a tím by ani nemohly konkurovat s USA ve všech zmíněných oblastech, ale EU s celkovým kolektivním HDP a počtem obyvatel se stává významným hráčem globalizovaného prostředí, a tím i výrazným konkurentem pro USA, Čínu a Indie. Zároveň v otázkách

energetické bezpečnosti propojenost evropských států snižuje riziko energetické závislosti a nedostatečné vybavenosti primárními surovinami.

V praktické části byl projednán vztah bezpečnosti a ekonomiky. Byly vymezeny bezpečnostní hrozby, které teď řeší Evropská unie a vliv globálních trhů. Pod nátlakem zvyšujících se počtu bezpečnostních hrozeb pro EU musely jednotlivé státy přenést část svých rozhodnutí ohledně vojenské a zahraniční politiky na orgány EU. Každý členský stát čelí stejným bezpečnostním problémům, a proto existuje nutnost vystupovat v tomto ohledu jako celek. Vzestup „nových“ mocností jako je Čína a Indie, nepokoje na Blízkém Východě, rychlý nárůst počtu teroristických úderů a „uprchlická“ krize nutí Evropu realizovat konkrétní a jednotnou bezpečnostní strategii, orientovat jí nejen „navenek“, ale i uvnitř uskupení.

Poslední kapitola obsahuje celkové zhodnocení situace a scénáře, které by mohly nastat v budoucnosti (časový horizont 5 let). Výborný scénář předpokládá pozitivní vývoj světových trhů, setrvání Velké Británie v EU, konec uprchlické krize a zmenšení hrozby terorismu. Výsledkem je zlepšení bezpečnostní situace v EU po všech stránkách. Katastrofický scénář naopak předpokládá prohloubení uprchlické krize, odchod Velké Británie a posílení teroristických skupin.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BBC. *London Stock Exchange and Deutsche Boerse agree merger*. [online]. BBC, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/business-35818997>
- [2] Česká televize. *Na uprchlickou krizi dá Česko miliardu korun*. [online]. ČT, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1681624-na-uprchlickou-krizi-da-cesko-miliardu-korun-dalsich-160-milionu-posle-do-syrie>
- [3] CIHELKOVÁ, Eva. *Mezinárodní ekonomie II*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-054-6.
- [4] CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-808-8.
- [5] ČIŽINSKÁ, Romana a Mária REŽŇÁKOVÁ. *Mezinárodní kapitálové trhy: zdroj financování*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1922-1.
- [6] ČNB. *Domácí a světový ekonomický vývoj*. [online]. ČNB, ©2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/ezabek_20151021_brno.pdf
- [7] Echo24. *Čínští špioni pronikají do české politiky, varuje BIS*. [online]. Echo24, ©2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/ijBzg/cinsti-spioni-pronikaji-do-ceske-politiky-varuje-bis>
- [8] EUR-Lex. *Rozdělení pravomocí v Evropské unii*. [online]. EUR-Lex, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3Aai0020>
- [9] Eurozprávy. *Předpověď pro rok 2016: Události, které ovlivní svět*. [online]. Týdeník Eurozprávy, ©2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/evropa/141098-predpoved-pro-rok-2016-udalosti-ktere-ovlivni-svet/>
- [10] Evropská unie. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie*. [online]. Evropská unie, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/cfsp/index_cs.htm
- [11] Evropský parlament. *Vnější vztahy EU*. [online]. Evropský parlament, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=t-heme6.html>

- [12] Federation Of American Scientists. *Status of World Nuclear Forces*. [online]. Federation Of American Scientists, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://fas.org/issues/nuclear-weapons/status-world-nuclear-forces/>
- [13] iDnes.cz. *Čína zažívá Airpokalypsu. Sípající lidé zaplavili nemocnice*. [online]. iDnes.cz, ©2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/cina-zazila-smogovou-apokalypsu-dow-/zahranicni.aspx?c=A151109_133948_zahranicni_ert
- [14] JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-787-1.
- [15] KELLER, Jan. *Teorie modernizace*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-66-3.
- [16] KISLINGEROVÁ, Eva. *Chování podniku v globalizujícím se prostředí*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-847-9.
- [17] Ministerstvo vnitra České republiky. *Bezpečnost*. [online]. MVČR, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>
- [18] Monthly reports (31 January 2015), World Federation of Exchanges
- [19] MULAČOVÁ, Věra a Petr MULAČ. *Obchodní podnikání ve 21. století*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4780-4.
- [20] POLOUČEK, Stanislav. *Peníze, banky, finanční trhy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-152-9.
- [21] SMOLÍK, Josef. *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5131-3.
- [22] Statista. *The 100 largest companies in the world by market value in 2015 (in million U.S. dollars)*. [online]. Statista, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.statista.com/statistics/263264/top-companies-in-the-world-by-market-value/>
- [23] Statista. *The 100 largest companies in the world ranked by revenue in 2015 (in billion U.S. dollars)*. [online]. Statista, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.statista.com/statistics/263265/top-companies-in-the-world-by-revenue/>
- [24] ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2987-9.
- [25] Týdeník Dotyk. *Ekonomické dopady uprchlické krize*. [online]. Týdeník Dotyk, ©2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: http://www.dotyk.cz/byz-46-2015/4_ekonomicke-dopady-uprchlicke-krize
- [26] WAISOVÁ, Šárka. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-194-6.

- [27] World bank. *Data Statistics*. [online]. World bank, ©2016 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.KD?order=wbapi_data_value_2014+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=desc
- [28] BALABÁN, Miloš. *Globální nerovnost jako globální bezpečnostní hrozba*. [online]. Obrana a strategie. © 2008 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-1-2008/clanky/globalni-nerovnost-jako-globalni-bezpecnostni-hrozba.html#.VxqQjPI95aQ>
- [29] RINNA, Anthony. *Nuclear weapons, financing, and Russia's armed forces reform*. [online]. British American Security Information Council. © 2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.basicint.org/blogs/2015/02/nuclear-weapons-financing-and-russias-armed-forces-reform>
- [30] Global Firepower. *Defense Budget by Country* [online]. Global Firepower. © 2015 [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.asp>
- [31] Blackmore, J. (2000). *Globalization: A useful concept for feminists rethinking theory and strategies in education?* In N.C. Burbules and C.A. Torres (Eds.), *Globalization and education: Critical perspectives* (pp. 133-155). New York: Routledge.
- [32] Friedman, T.L. (2005). *The world is flat: A brief history of the twenty-first century*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- [33] Giddens, Anthony (1991): *The Consequences of Modernity*. Polity Press. Cambridge.
- [34] Moises Naim: *The five wars of Globalization*. [online] Dostupné z: <http://users.clas.ufl.edu/zselden/Course%20Readings/Naim.pdf>
- [35] Rada Evropské Unie: *EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE, 2003*. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568CSC.pdf
- [36] Euroskop.cz, *Společná bezpečnostní a obranná politika*. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>
- [37] Lynn E. Davis (2003): *Globalization's Security Implications*. Dostupné z: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/issue_papers/2005/IP245.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ASEAN – Společenství jihovýchodních asijských států Africké unie

ECOWAS – Ekonomické společenství západoafrických zemí

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý Domácí Produkt

LAS – Liga arabských států

MERCOSUR – Jihoamerický společný trh

MiFID – The Markets in Financial Instruments Directive

NASDAQ – National Association of Securities Dealers Automated Quotations

NATO – Severoatlantická aliance

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OSN – Organizace spojených národů

RE – Rada Evropy

ŠOS – Šanghajská organizace spolupráce

SBOP – Společná bezpečnostní a obranná politika EU

SZBP – Společná zahraniční a bezpečnostní politik

USA – United States of America

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Vývoj HDP podle parity kupní síly ve stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 1990-2014 [27].....</i>	<i>22</i>
<i>Obr. 2. Státy exportéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) 1990-2014 [27].....</i>	<i>27</i>
<i>Obr. 3. Vývoj ceny ropy Brent za poslední tři roky</i>	<i>28</i>
<i>Obr. 4. Státy - importéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) 1990-2014 [27].....</i>	<i>30</i>
<i>Obr. 5. Základní rozdělení finančního trhu [5, s. 12].....</i>	<i>31</i>
<i>Obr. 6. Členění kapitálového trhu [5, s. 14].....</i>	<i>31</i>
<i>Obr. 7. Počet migrantů v zemích Evropské unie (vnitřní a zahraniční dohromady) podle Eurostat</i>	<i>36</i>
<i>Obr. 8. Probíhající zahraniční operace EU. Zdroj: Euroskop.cz.....</i>	<i>53</i>
<i>Obr. 9. Prognóza vývoje HDP Eurozóna a USA (ČNB).....</i>	<i>58</i>
<i>Obr. 10. Prognóza vývoje HDP Německo a Čína (ČNB)</i>	<i>59</i>
<i>Obr. 11. Počet jaderných zbraní na světě (Federation Of American Scientists).....</i>	<i>61</i>

SEZNAM TABULEK

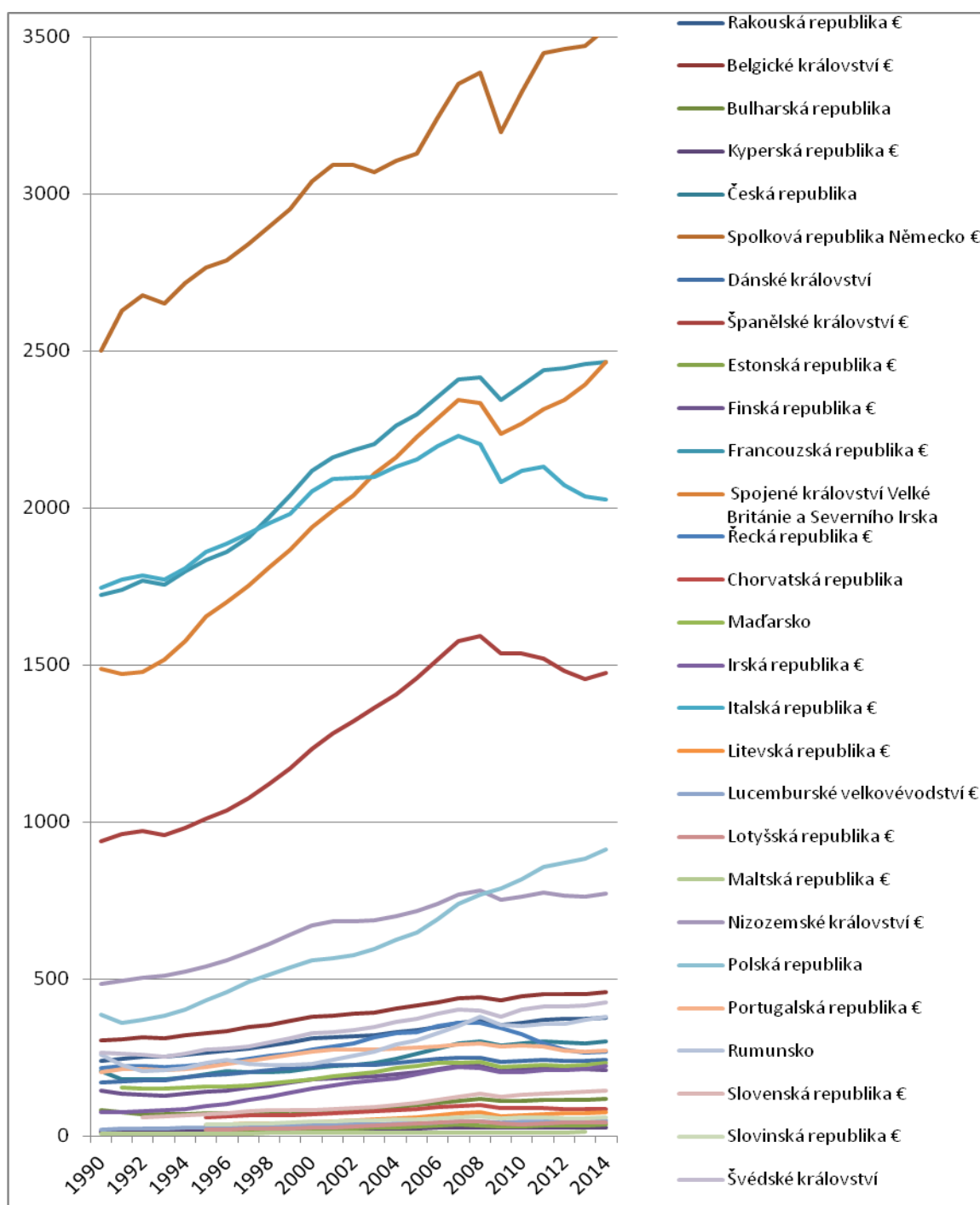
<i>Tab. 1. Rozdělení pravomoci v EU [8].....</i>	<i>19</i>
<i>Tab. 2. Vývoj HDP podle parity kupní síly ve stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 2005-2014 [27].....</i>	<i>21</i>
<i>Tab. 3. Vývoj HDP podle parity kupní síly v stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 2009-2014 Evropská unie [27].....</i>	<i>23</i>
<i>Tab. 4. Seznam 10 nejúspěšnějších společností podle zisku v roce 2015 [23]</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 5. Seznam 10 společností s největší tržní hodnotou v roce 2015 [22]</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 6. Státy - exportéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) [27].....</i>	<i>26</i>
<i>Tab. 7. Státy - importéři zboží a služeb (stálé ceny 2005, mld. USD) [27].....</i>	<i>29</i>
<i>Tab. 8. Největší burzy na světě podle tržní kapitalizace [18]</i>	<i>33</i>
<i>Tab. 9. Imigrace do Evropské unie 2006-2013 podle Eurostat</i>	<i>36</i>
<i>Tab. 10. Rozšířený koncept bezpečnosti [26].....</i>	<i>41</i>
<i>Tab. 11. Vývoj HDP podle parity kupní síly v stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 1990-2014 Evropská unie.....</i>	<i>71</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vývoj HDP podle parity kupní síly v stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 1990-2014 Evropská unie

PŘÍLOHA P I: VÝVOJ HDP PODLE PARITY KUPNÍ SÍLY V STÁLÝCH CENÁCH 2011 V MLD. \$ V ROCE 1990-2014 EVROPSKÁ UNIE

Tab. 11. Vývoj HDP podle parity kupní síly v stálých cenách 2011 v mld. \$ v roce 1990-2014 Evropská unie

Zdroj: World bank Data Statistics